

ОМЛАДИНСКЕ РАДНЕ БРИГАДЕ НА ИЗГРАДЊИ БЕОГРАДА 1947—1950 ГОДИНЕ¹

Рачуна се да је ова радна акција почела у октобру 1947 године. Тада су стигле и прве радне бригаде. Њих пет. Без икакве опреме, на пусти терен, на голи песак, на неутврђену обалу. На додачу мочварном, песковитом и празном простору између Београда и Земунa, почев од ушћа Саве у Дунав према Бежаниској Коси и Земуну требало је подизати будући велики град — Нови Београд. Овај простор и ове реке, који су некад раздвајали, почеће да спајају. Заборавиће се дани ратни, ужаси Сајмишта на коме је био немачки концентрациони логор.

Нићи ће место свега тога нови велики град.

Југославија се тада налазила у првој години првог Петогодишњег плана. Време обнове се завршавало и пришло се великим подухватима планске изградње привреде. И планови за изградњу и проширење главног града земље били су у то укључени. Двадесетог јула те године отворена је изложба конкурсних радова за репрезентативне зграде на Новом Београду: Претседништво владе, велики хотел, Дом Централног комитета Комунистичке партије Југославије. Предузеће „Изградња“ тада је већ радило на испитивању терена између ушћа Саве и рукавца Дунава. Испитивања су показала да ово земљиште захтева грађење на специјалан начин, место класичних темеља — стубове.² Набављене су стога специјалне машине и кад су прве омладинске радне бригаде дошле на Нови Београд, већ су први стубови били побийени.

Иако обогаћене искуством са две омладинске пруге, бригаде, први пут на

овом гадилишту, имале су тешкоће око тога одакле да почну овај велики посао њих само пет.

Тако је омладина Југославије почела да гради свој главни град, јесени хиљаду деветстотина четрдесет и седме, која је била кишна, хладна и ветровита. Али и тај почетак има свој пролог.

Истих ових новембарских дана у тек ослобођеном Београду, пре три године, 2.000 омладинаца и омладинки се жедно напило Титових речи у слободној земљи на Првом конгресу омладине Србије. Изашли су сви ти делегати после, пола војници, пола омладина, и пошли кроз град пун рушевина, још чађав од последњих борби. Свој занос и одушевљење понели су на уснама. Одјекивале су улице од песама и парола. После два сата стигли су у своје боравиште, у Бушину улицу. Са чуђењем су приметили мокра одела. Па да, напољу је падала киша. Нису је осетили.

И на овој акцији трајаће тај занос. Биће и ту безброј киша и хладноће, кошаве и мразева и жеге на усијаном песку лети, али све то млади градитељи неће осећати. Пред очима је била визија лепог новог града. Њему се стремило. Иако је пут био тежак и дуг и непознат, ишло се напред, само напред, уз песму, неуморну пратилицу радних акција. Тако су се на београдским улицама поново нашле бригаде, само друкчије наоружане и друкчије обучене. Наместо пушке и бомбе — алат. Уместо разноврсних униформи и цивилног шаренила — радно одело. Али, била је то само даља етапа на истом путу, и стремљења — иста.

Прве радне бригаде на изградњи Но-

вог Београда биле су: Осма пиротска, Двадесетосма косметска, Прва славонска, Осма личка и Друга жупско-моравска. Укупно 1.412 омладинаца и омладинки.³ Оне су радиле искључиво на припремним радовима, којима је требало омогућити замах великој радној акцији наредног пролећа. Грађен је пут Београд — Земун, побијани шипови за зграду Претседништва владе,⁴ грађен насип и утврђивана обала Дунава. Радило се и на превозу камена, постављању колосека, засађивању првих садница. Радило се тешко, оскудно, неопремљено. Лопатама натоварени вагонети с тек извађеним мокрим песком гурани су уз стрмину са великим нагибом на насип у који је песак требало уграђивати. И штаб омладинских радних бригада и Дирекција покушавали су да набаве мале локомотиве за извлачење ових вагонета, али им то није пошло за руком. У жеку обнове и изградње најмања машина је била драгоценца и на много страна тражена.

Тито је те јесени четири пута обишао ова градилишта. На једном обиласку видео је како омладинци са напором гурају вагонете. После два дана су стигле две локомотиве.⁵

— Сећам се, прича Воја Црњански, како је друг Тито стајао на насипу, гледао тај пространи терен покривен песком и неуједначеном кржљавом вегетацијом, пуст и делимично мочваран, тек поремећен радилиштима која су ницала и визионарски говорио: „Биће овај Београд лијеп град. Међу најљепшим у Европи...“

Омладинци су на ово градилиште пренели свој хероизам и одушевљење са омладинских пруга. На послу су показивали свакодневну упорност и изузетне напоре у појединим моментима као што је био један у борби са воденом стихијом.

Дунав је једног јутра нагло надошао. Требало је спасавати са радилишта све од опасности која је непрекидно расла јер обала није била утврђена. Дан је био суморан, хладан. Омладинци су без премишљања улазили у воду — свака је лопата и свака су колица и свака шина били знојем и трудом стечени —

тако су они осећали. Све је то било своје, сопственог зноја и труда, па се напори нису жалили. Спашено је све. Омладинци су били мокри, смрзнути, трком су тек онда пошли у логор. Тамо их је чекао врућ чај, сува одела, све брижљиво припремљено од бригада које нису радиле у тој смени.

Трећег децембра завршено је ово уводно поглавље велике хронике о учешћу омладинских радних бригада на изградњи Новог Београда. Завршено је у знаку великих напора и значајних резултата које су постигли 1.412 омладинаца из Хрватске и Србије у ситуацији још неутврђених планова, у борби са кишом и суснежицом, са надошлим водама и хладним дахом кошаве ничим незауостављене на овом широком пољу. Показало се после, следећег пролећа, да су ти припремни радови били недовољни да би велика акција могла са пуним замахом да почне, да су захтевали много више снаге и времена него што је за њих одвојено, али се с правом може рећи да су пет бригада часно извршиле тежак задатак који им је био поверен. А било је тешко, јер је све било ново. Требало се саветовати, требало је стварати заједничке закључке, стицати искуства. Зато је скоро свакодневно рад изгледао овако: најпре би на бригадној конференцији био претресен рад протеклог дана и план за наредни. Затим би био одржан састанак актива СКОЈ-а на коме се анализирао и рад и стање у бригади и држање скојеваца и резултати и држање других омладинаца који би могли бити примљени у чланство Савеза комунистичке омладине. Онда би следио партиски састанак на коме су о сличним питањима расправљали комунисти, па састанак штабова бригада, штаба акције и на крају, касно у ноћи, састанак Партиског комитета. Ујутру су сви устајали заједнички, рано. Спавало се врло мало. Тај руководећи актив није знао за одмор и за забаву. Знао је само за посао, посао и посао. Били су то дани напора.

У току зиме предузеће је наставило радове на Новом Београду, а вршене су и остале припреме за велике радове напролеће.

Сл. 1 — Са градилишта Друге жупско-моравске бригаде новембра 1947 године.

Двадесет седмог децембра Народни одбор Београда усвојио је петогодишњи план изградње Новог Београда. Заједно са плановима за реконструкцију Београда, припремало се израстање овог града из неплански и на дохват грађеног у модерни. Велика средства потребна за то обезбеђивала су се из планске привреде. Високи стручни кадрови, обогаћени искуством неколико година интензивне обнове и изградње, били су већ дорасли једном овако крупном подухвату, а још већи њихов број као и веома потребни нижи и средњи стручни кадрови с правом се сматрало да ће се подизати кроз сам рад. Омладинске пруге су већ биле пример за то.⁶

Осми пленум Централног комитета Народне омладине Југославије одржан 15 јануара 1948 године преузео је обавезу да Народна омладина у тој години да 116.000 омладинаца за савезне радне акције, од чега 50.000 за градњу Новог Београда.

У фебруару је формирана Генерална дирекција и предузеће „Нови Београд“ од ранија три: „Седми Јули“, „Изградња“ и Багерског предузећа, недовољно организованих и опремљених. Тринаестог фебруара одржана је конференција за штампу, на којој је дао изјаву о претстојећим радовима Батрић Јовановић, помоћник генералног директора инж. Марка Христића. Говорећи о изградњи Новог Београда као неодвојиве целине са Београдом, он је нагласио да ће тек тако у пуној мери бити искоришћене географске, природне и економске могућности града, да ће тек тако Београд добити сав онај значај који му као главном граду и по његовом историском развоју и по његовој улози у Народноослободилачком рату припадају. Друг Тито је дао основне идеје за развој Београда, овог његовог новог дела, и планови су већ до те мере разрађени да се може прићи њиховој реализацији.⁷

Почетак великих радова

Хиљаду девет стотина четрдесет осма била је година велике битке на Новом Београду. Битке, пре свега, за освајање за омладинце новог, непознатог, и то не у границама обичног, већ достигнутог, него у новим досада непостигнутим размерама. И поновио се већ познати подвиг са омладинских пруга: неуке и ненавикле али срцем и свешћу ватрено бодрене хиљаде младих руку постигоше и премашише оно што се од њих очекивало.

Те године 180.000 чланова Народне омладине учествовало је на савезним и републичким радним акцијама. Поред Новог Београда на аутопуту Београд—Загреб „Братство—јединство“, на проширењу фабрике машина-алатљика „Иво-Лола Рибар“ у Железнику, на прузи Кучево—Бродице у Србији, на железари и фабрици бешавних цеви у Хрватској, изградњи Нове Горице у Словенији, подизању металургиског комбината у Добоју, изградњи омладинске пруге Никшић—Титоград у Црној Гори, хидроцентрале Маврово у Македонији. Поред тога, омладинци су у својим срезovima учествовали на градњи задружних домова, мањих хидроцентрала, фискултурних терена и секторских амбуланти. Били су то велики напори, Југославија је била бескрајно градилиште.

Бригаде су на Нови Београд долазиле од првог до осмог априла. У првој групи прве смене дошле су 22 бригаде са 4.000 омладинаца и омладинки: Прва румско-шидска-митровачка, Трећа косметска, Прва власотиначка, »Аца Сидановић«, Прва котарска славонско-бродска, Прва котарска »Никола Божић-Југ«, Прва орашачка, Прва драгачевска »Богдан Капелан«, Прва осјечка котарска »Комсомолац«, Прва жупска, Прва дувањска — котарска, Прва котарска врбовачка »Ђуро Козар«, Широкобријешка, Прва нишавска, Прва зрењанинско-бегејска, Прва котарска из Сиња »Марко Саготић«, Прва топличка »Браћа Вуксановић«, Босанскопетровачка, Босансконовска, Прва котарска »Нино Мараковић« из Костајнице.⁸

Почело је свечано, митингом једанаестог априла. Четири хиљаде градитеља из бригада прве групе прве смене заједно са стручним радницима и техничким руководиоцима, радним бригадама Народног фронта Земуна и I и III рејона из Београда, присуствовало је откривању спомен-плоче на којој су уклесане речи: „Када овде већ буде стајао, поносни Нови Београд, подигнут свесно, плански и са љубављу, вољом и рукама трудбеника, омладине, народа, нека ова плоча казује и потсећа: једанаестог априла 1948, три године после завршетка Народноослободилачког рата завршене су припреме за почетак нове радне битке у борби за срећу и благостање радног народа. Тога дана радни људи и омладина свих народа Југославије прегли су да подигну Нови Београд, да прошире вољени главни град заједнице равноправних народа с ове стране Саве, да учине већим и лепшим град из кога је КПЈ на челу са другом Титом повела устанак, да новом градњом створе још један непролазни знамен победоносне ослободилачке борбе наших народа које води у социјализам Тито у држави коју су градили сами народи“. У тренутку када је Владо Зечевић, министар грађевина Савезне владе, плочу открио, стигла је поздравна штафета са другог великог омладинског градилишта — Аутопута »Братство—јединство«, са позивом за такмичење.

Поздрављајући градитеље, Владо Зечевић је рекао да се изградњи Новог Београда приступило јер су створени за то друштвени и политички услови. И услови да технички кадрови могу да реше крупна и тешка питања високоградње и ове нискоградње и урбанизма. А омладина је већ доказала да је увек спремна и на најтеже и да се кроз то управо учи и развија, ствара нове техничке и организаторске кадрове. Он је предочио омладинцима да их очекују тешки и компликовани задаци, али је у име владе и претседника Тита изразио поверење у омладину, у њену способност да их изврши. У име радног колектива и омладинских радних бригада на митингу је говорио командант Главног штаба Божићар Михаиловић.

Стеван Доронски поздравио је гради-теље у име Централног већа Народне омладине Југославије и нагласио да ће искуство проистекло из сарадње техничких стручњака и омладине на две омладинске пруге помоћи постизање високог радног ефекта и овде.

Нинко Петровић, претседник Извршног одбора Народног одбора Београда, нагласио је да ће нови део града сливен са старим и њега преобразити и дати му лик новог младог града.

Батрић Јовановић је нагласио да ће ова врста радова захтевати одличну организацију посла и позвао техничке стручњаке и омладинце да се за то свим снагама заложу.⁹

У потпуно новим условима рада, на врло тесном простору, уз неопходност једне високе организације, нарочито на објектима високоградње, уз тесну сарадњу са 5.000 стручних грађевинских радника и техничких руководиоца, уз употребу врло разноврсног грађевинског материјала, омладинце је чекао врло сложен задатак, упорна борба за неопходни квантитет радова што га је захтевао редослед послова, за исто тако неопходни квалитет од кога је зависио сваки даљи корак, за високу радну дисциплину због повезаности радова и ради безбедности и заштите на послу. Јер обим радова био је сав у крупним цифрама.

Прва декада донела је прву ударну бригаду те године. Најбоља је у том почетном јуришу била Драгачевска и постала први носилац прелазне заставице Главног штаба. За њом су по резултатима ишле Зрењанско-бегејска и Врбовска. Али ни Румско-шидско-митровачка није изостајала. У другој декади априла бригада је већ била ударна и пребацивала норму за 100 процената. То су у бригади назвали онда „сремском нормом“ и започели такмичење за њено пребацивање. Размишљајући о раду на копању темеља Бора Драгишић и Никола Малобакић дошли су до закључка да ће повећати ефекат ако ставе узенгије на ашове, копају један другоме усусрет, па онда лопатама избацују земљу, што је дотада радио трећи омла-

динац. Тако су почели да раде и остали и норма у бригади је расла.

Већ су се на почетку показале све слабости недовољног обима припрема: није било довољно квалификованог кадра, мада су били велика помоћ курсисти са омладинских пруга који су дошли на почетак изградње: 132 машиниста — булдожерца, 270 грађевинских техничара, надзорника, цртача, магационера и финансиских манипуланата и 257 зидара и тесара. Градилишта у почетку нису била довољно разрађена, није се располагало са довољно алата и механизације, нису постојали за све објекте и радилишта разрађени планови па је зато радна снага била слабо искоришћена, на појединим местима било је више гужве него рада. Зато се морало најпре приступити тим припремним радовима: извести девијацију пута у дужини од 180 метара, положити мрежу индустриског колосека за довоз грађевинског материјала од позајмишта Тошин Бунар и Дунав до осталих градилишта да би се на њима развио рад.

Тако је читав терен између Београда и Земуна испресецан индустриским и дековиљским колосецима, великом брзином насипан је терен на градилишту Претседништва и хотела, грађени прилазни путеви, набављене нове велике количине материјала, убрзана изграда планова, сазидани станови за 3.000 радника, дрвене и зидане бараке за 25.000 омладинаца. Због ових радова, оперативни план у априлу испуњен је са свега 65 отсто, па и у мају и јуну се још храмало (82 и 80 отсто).

Услед недостатка стручњака и квалификованих радника и незавршених планова, требало је читаву борбу водити да се стално добијају радни налози. Сасвим је правилно уочено да је то основна карика: да свака бригада, свака чета, сваки појединац зна шта треба следећег дана, следеће седмице да уради. Свакодневне четне и бригадне конференције показивале су шта је бригада постигла, са колико је процената и са колико успеха извршила план. И скојевски и партиски састанци третирали су проблеме које је требало решавати да се са што више успеха изврши

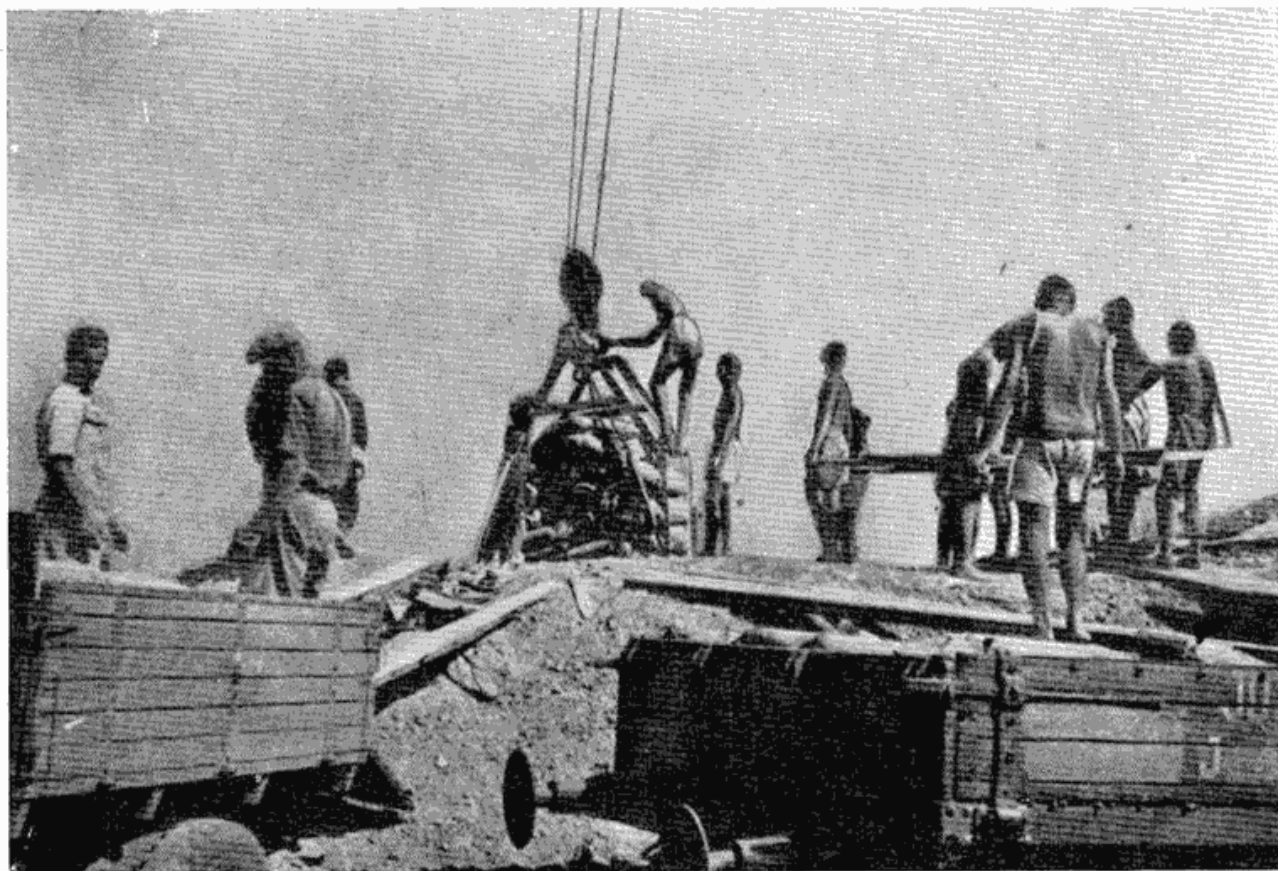
план. Само уз добро решено ово питање бригаде су постајале најбоље. У Зрењанинско-бегејској бригади, једној од најбољих из прве групе прве смене свакодневно је сваки бригадист знао своју обавезу и како ју је извршио. Пожешка бригада, која је дошла у другој групи прве смене радила је разбијено: на утовару, истовару камена, креча, цигле, на песку, на 13 разних места. То јој није сметало да освоји заставицу Главног штаба у првој декади јуна. Сваке вечери чланови штаба и командири чета обилазили су радна места за која су били задужени, да се упознају са послом који треба обавити. Ујутру опет они први одлазе на градилиште. Кад омладинци дођу, чека их распоређен посао, са којим се за неколико минута упознају вође група. Онда почиње борба за извршење задатка. Захваљујући таквој припреми, подели бригаде на групе од 3 до 5 омладинаца, норма је већ у првој декади пребачена за 102

процента. За шест радних сати једна група пребацивала је 38 кубика песка на даљину од 12 метара.

Организацији рада и васпитању омладине било је посвећено и прво саветовање са командантима и културно-просветним референтима одржано 20 априла. Закључено је да треба уложити већа настојања за чување народне имовине, алата, за боље коришћење радне снаге, за разбијање делимичног неповерења између неких стручњака и омладине и за бољу очигледну агитацију.

У тим почетним напорима и савлађивању непознатог завршио се и рад прве групе прве смене крајем месеца маја.

У другој групи ове смене, почетком месеца маја, на Нови Београд је дошло 25 бригада са 5.187 омладинаца: Шеста македонска — Скопска, Прва каменичка — Урошевац, Прва вишеградска, Прва оџачка, Прва сврљишка »Васа Албанац«, Похорска, Прва пазинска котар-

Сл. 2 — Транспорт материјала заузимао је велики проценат у раду градитеља.

ска, Прва крижевачка котарска, Осма далматинска »Борћул Балтић«, Прва делничка, Прва босанско-шамачка, Прва пожешка »Херој Петар Лековић« (Уж. Пожега), Прва ђаковачка, Прва таковска »Тихомир Матијевић«, Прва новосадска, Прва јабланичка »Станимир Вељковић-Зеле«, Прва бугојанска, Прва жабаљска, Прва трстеничка, Прва рађевско-азбуковачка, Прва клањичка, Прва пакрачка, Прва новоградска »Комсомолац«, Друга брчанска, Прва госпићка котарска »Иван Душан-Соко«. То је према подацима листа *Омладина* бр. 33 од 24 априла 1948 године, а лист *Нови Београд* од 9 маја 1948 додаје још: Полапска, Истарска, Орашачка, Новска.

Размах радова у такмичењу за Пети конгрес Комунистичке партије Југославије

Крајем маја и почетком јуна већ је почињао велики замах који ће свој вохунац достићи у дане одржавања Петог конгреса, непосредно пре и после њега. А градитељи Новог Београда били су иницијатори тога такмичења.

Са митинга одржаног 26 маја, два дана после објављивања одлуке о сазивању Петог конгреса Комунистичке партије Југославије, на градилишту Претседништва владе 47 омладинских радних бригада, доносећи одлуку о међусобном такмичењу, упутиле су и позив на такмичење свим градитељима на савезним и републичким радним акцијама. Такмичење је обухватало борбу за извршавање оперативних планова, за што успешније идеолошко-политичко, културно, фискултурно образовање омладине, као и стручно оспособљавање и остварење што бољих услова живота и рада на акцији.¹⁰

Почетком јуна лист *Нови Београд* доноси писма, поздраве и одговоре да такмичење прихватају и бригаде на Аутопуту и на прузи Кучево—Бродице, на хидроцентрали Маврово и на изградњи Нове Горице и на другим радним акцијама омладине широм земље.

А на Новом Београду сви радни ко-

лективи узимали су обавезе које ће кроз такмичење остварити. Као кад река надлази, тако се силовито разрастао овај полет. Грабило се ко ће да постигне више, владала је једна неутажива жеђ за резултатима. Иако су већ завршавале свој допринос, бригаде прве групе прве смене хтеле су такође да дају свој обол овом великом подвигу и слављу истовремено. У својој последњој декади Прва драгачевска испунила је декадни налог за пет дана. То је био достојан поклон Партији и Конгресу, поред својих педесет ударника и сто омладинаца за стручне курсеве.

У првој групи друге смене почетком јуна дошле су на изградњу Новог Београда 34 бригаде: Трећа бањалучка, Осма македонска, Славонско-банијска, Бихаћка, Друга хомољска, Друга кулска, Друга топличка, Шеста љубљанска, Друга личка, Друга мостарска, Прва ђурђевачка, Ситничка, Градачачка, Друга вировитичка, Друга космајска, Друга јадарска, Друга неродимска, Друга бањалучка, Прва румско-пазовачка, Друга подунавска, Друга огулинска, Четрнаеста далматинска, Друга петрињска, Друга млавска, Друга истарска, Друга раваничка, Друга сомборска, Пета сарајевска, Новокнежевачка, Добричка, Горажданска, Друга птујска, Петнаеста далматинска, Милицонерска.¹¹

Тих дана, деветнаестог јуна, отпутовала је са Новог Београда једна радна бригада од 216 чланова који су се добровољно пријавили из свих бригада на изградњу пруге Драч—Тирана.

Двадесет петог јуна одржана је прва партиска конференција са 256 делегата. Партиска организација имала се нашта осврнути. За њом су била три месеца савлађивања највећих тешкоћа када је упоредо са извршењем плана требало обезбедити смештај за раднике и омладину, машине, материјал, преко стручних курсева оспособити потребан број зидара и тесара, реорганизовати предузећа. Још су претходили напори за бољу организацију рада, за пуно коришћење машина, за укључење сваког појединца у тај бујајући темпо радова у коме су се ствари морале решавати

брзо и енергично да би се тешка битка за изградњу Новог Београда са успехом окончала. Уочи партиске конференције одржан је заједнички митинг бригада и стручних радника. На саставу Саве и Дунава 15.000 људи те вечери још једном је одлучно и одушевљено изразило своју жељу да кроз напоре и радне резултате докаже љубав према својој земљи и оданост њеном путу у социјализам. На митингу су говорили Богдан Радишић, секретар Градилишног комитета, генерални директор инж. Марко Христић и командант Главног штаба Слободан Босиљчић.

Завршавали су се и припремни радови на Претседништву владе. Ту је врело као у кошници. Потмули удари макарџа, звиждање локомотива, тресак машина за пречишћавање шљунка, шкрипа ручних колица која у трку промичу горе-доле, ударци ковачких чекића, мешају се даноноћно са узвицима омладине и њиховом песмом. Многе тешкоће ту треба савладати. Машине за побијање шипова-макаре често се кваре, нестаје нафте, дешава се да и ово градилиште где све кључа и ври не добије радне налоге, јер сви планови још нису готови. И кида се ту, дању и ноћу, једно велико људско срце, дахће од напора да се све то савлада, да све ту својим токовима ипак граби, хита напред.

Двадесет деветог јуна омладинци су били преплављени таласом радости. Посетио их је друг Тито. Усклицима одушевљења није било краја. „Тито — Партија“ није се утишавало.

Ливарић Јозо тим поводом прича да је Тита видео на прузи Шамац—Сарајево, па још и раније: — Дошао је к нама као мајка детету у болницу у Цриквеници. Ако нађе друга непокривеног, сам га покрије. Било нас је 3.700, а са свима се руковао. Плех Хасан се једва прогурао да стигне до Тита. — Да није било аута, пратили бисмо га до Београда. Рекао је на крају „Здраво омладино“ — и како му је мило да нас види — додаје Делаш Јосип. — Пита нас као да је наш командант, све зна о нама.

Неки су имали трему — Стојим, а Тито иде право к мени. Куда ћу? Шта

да му кажем? А кад је дошао, прича као да је с нама сваки дан на раду. Друга омладинка прича: — Ја сам ручак просула. Штрецнуло ме кад сам га видела и појурила к њему. Нека иде и ручак. Хтео је код нас да уђе, али бригадисти се скупили па није могао од њих.¹²

Онда је освануо 1 јули. Објава Резолуције Информбироа и на овом радилишту најпре је дочекана са изненађењем, а одмах затим са још чвршћом, још сигурнијом вером у себе, у своју земљу, у свој пут, у своју истину, па затим и са огорчењем због безобзирне и бесомучне кампање против социјалистичке Југославије, њеног руководства, и њених народа.

У другој групи друге смене, према подацима листа *Омладина*, почетком јула дошло је 46 средњошколских и 6 студентских бригада. Из унутрашњости земље дошле су следеће бригаде: Прва Сремско-митровачка, Прва призренска средњошколска, Друга борска, Новопазарска средњошколска, Неготинска средњошколска, Дванаеста загребачка »Раде Кончар«, Друга которварошка, Тринаеста сарајевска средњошколска »Браће Коварчака«, Девета сарајевска »Браће Прокопић«, Пета сарајевска средњошколска, Прва тузланска средњошколска, Друга мостарска средњошколска, Зеничко-травничка средњошколска, Прва требињска средњошколска, Четврта љубљанска средњошколска, Прва мариборска средњошколска, Друга алибунарско-ковинска, Друга пожаревачка средњошколска, Прва светозаревска »Светозар Марковић«, Друга светозаревска »Перица Милосављевић«, Друга ужичка, Прва косовско-митровичка средњошколска, Двадесет четврта далматинска »Вељко Симић«, Дервентско-добојска средњошколска, Трећа сомборска градско-среска, Прва румска, Трећа суботичка, Друга ваљевска средњошколска, Царибродска средњошколска »Петар Тасев«, Лужичка (Б. Паланка), Поцерска, Друга врањска средњошколска, Жупска, Таковска средњошколска, Прва пиротска средњошколска, Друга пиротска средњошколска, Обреновачка, Друга српска, Трећа крагујевачка средњошколска, Лесковачка

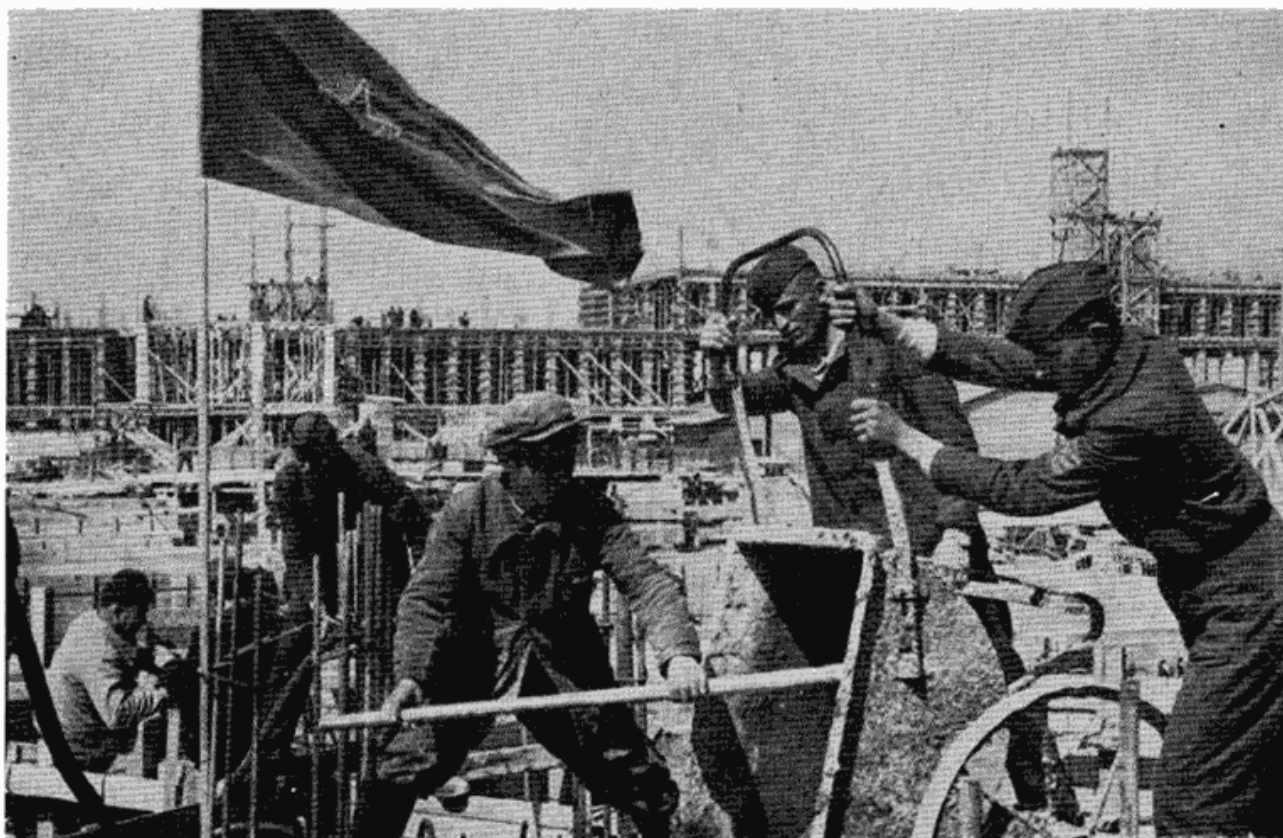
средњошколска, Друга бањалучка, Прва бјељинска, Друга србичка, Двадесет прва далматинска — Сплит, Друга тешањска, Друга теслићка.

Међутим, наведени број и имена бригада су неизвесни, јер лист *Нови Београд* од 28 августа 1948 говори о одласку бригада ове смене изоставља: Другу котор-варошску, Прву мариборску, Другу алибунарско-ковинску, Другу пожаревачку, обе светозаревске, Косовско-митровачку, Румску, Врањску, Жупску, Таковску, Прву пиротску, Обреновачку, Другу српску, а наводи следеће у листу *Омладина* непоменуте: Двадесет четврту загребачку, Прву приштинску, Прву нишку, Трећу скопску, Прву загребачку, Осму загребачку, Пету загребачку, Другу сенћанску, Двадесет прву загребачку, Тринаесту загребачку, Другу славонску, Другу тузланску, Прву ужичку, Прву црногорску, Другу црногорску, Десету загребачку, Прву кумановску, Другу вршачку, Другу призренску, Три-

наесту љубљанску, Шесту сомборску. На другом месту, говорећи о ударницима те смене помиње још: Четврту војвођанску, Бихаћко-приједорску, Трећу загребачку, а од београдских: Шездесет пету, Сто двадесет девету, Сто осамдесет осму, Прву, Сто двадесет прву и Сто деведесет шесту. Као меродавније треба узети податке из листа *Нови Београд*.

Петого јула кренула је назад омладинска радна бригада формирана на овом градилишту за изградњу пруге Драч—Тирана. Увређени поступцима албанске власти, цепањем југословенске заставе, Титове слике, непријатељским ставом према бригади чије су намере биле најпријатељскије — помоћ у изградњи тако значајног објекта и јачање братства са омладином Албаније. У знак протеста бригада се вратила пре времена.

Најбољи одговор на целу ову чудовишну кампању сигурно је био онај

Сл. 3 — Са градилишта зграде Претседништва владе (данас Савезно извршно веће) у 1948 години.

радни елан који је од заказивања такмичења растао из дана у дан. И одзив за упис државног зајма био је доказ више. Само првог дана уписано је 5,838.500 динара. У писму Централном комитету и другу Титу градитељи веле „Наш живот и наша срећна будућност нераскидиво су повезани са радом нашег Централног комитета, с другом Титом, и нико нас не може одвојити од пута изградње наше боље будућности. Са негодовањем одбацујемо све клевете упућене нашој Партији и нашем Централном комитету, јер се те клевете односе на читаву нашу славну прошлост и садашњост. Наш појачан рад у изградњи земље биће наш одговор свим неоснованим тврдњама и клеветама против наше Партије и наших народа.“ И ове речи нису биле празно обећање. Резултати су расли из дана у дан. Победи су бивале све веће. Ближили су се дани Петог конгреса, обележени невиђеним полетом у такмичењу, свечаном атмосфером, зеленилом и графиконима у крашеним логорима и градилиштима. Ево једног написа из листа *Нови Београд*, бр. 15 од 24 јула 1948 године. „Још од синоћ (20 јули, уочи конгреса — примедба аутора) у логору број два почела је свечаност. Све бараче су обавијене у зеленило. Улица Маршала Тита сва је окићена. Преко улице, са једне на другу страну висе велики венци исплетени од зеленила и обавијени паролама. У току читаве ноћи одјекивали су звуци музике мешајући се са песмом омладинаца. На улазу у Другу топличку бригаду исцртани графикони и исписани резултати дају слику рада бригаде у току такмичења. Улази у бараче, кровови, паркови, све одише свечаношћу. Између Бежаниске косе и логора број девет, по свим улицама и на зградама омладинске колоније, одјекују такмичарски узвици појединих чета и радних група.“

Колико јер ово такмичење било масовни подвиг најбољи је доказ нагли пораст извршења оперативног плана. У такмичење су улагали све снаге омладинци, стручни радници, техничко руководство. За резултате се свакодневно борила партиска и скојевска организација и крајњи исход свих напора био је

декадни план испуњен са 127,4 отсто, а јулски са 111 процената.

Кроз такмичење никао је нови облик сарадње свих фактора — градилишни савети. Одржавани у овом периоду свакодневно, много су допринели успеху, те су прихваћени надаље као стална форма. То су били свакодневни договори руководиоца и стручног особља на градилишту или деоници са командантима бригада које раде на том терену.

У овом силовитом налету није лако било освојити назив најбољег. Постигла је то у првој декади такмичења Таковска бригада. А у другој, на митингу после партиске конференције заставицу је примила Пакрачка два пута ударна бригада. Затим су следиле: Друга мостарска и четири пута ударна Бригада Народне милиције.

Но и поред овако великих резултата градитељи Београда овога пута нису били победници. Заставицу је однео колектив Аутопута „Братство-јединство“.

У августу су као прва група треће смене дошле следеће бригаде: Трећа тамишко-сенћанска, Трећа бегејска, Четврта славонска, Друга милешевска, Друга златарска, Девета хрватска, Друга азбуковачка, Друга бујановачка, Златиборска, Друга копаоничка, Прва гатачка, Двадесет осма далматинска, Двадесет девета далматинска, Тридесета далматинска, Друга дугоселска, Сежанска, Загорска, Доламичка, Друга босансконовска, Трећа љубушка, Друга бачкотополска, Панчевачка, Друга сврљишка, Трећа славонска, Друга лопарска, Трећа прњаворска, Прва гњиланска, Друга каменичка, Дежевска, Шеснаеста македонска, Седамнаеста македонска, Трећа мркоњићка, Трећа мостарска, Друга крагујевачка, Пета банијска.

Сем њих све остале бригаде на градилишту биле су средњошколске и студентске. Иако састављене од градске омладине ненавикле много на физички рад, ове су бригаде постизале ванредне резултате. Нарочито су се студентске, њих шест на броју, одлично сналазиле на послу и обављале многе послове стручних радника. Оне су одржале исти замах такмичења и по завршеном Конгресу у чему се нарочито истицала Тре-

Сл. 4 — Бригада одлази на градилиште.

ћа загребачка студентска бригада. И није чудо што су носиоци прелазне заставице Главног штаба у августу биле Прва београдска, Трећа загребачка студентска и Друга мостарска средњошколска бригада »Анте Зуанић«. У свом слободном времену студенти су помагали сеоским бригадама у одвијању политичког и културног рада и спремали испите за јесењи рок. У овој години бригаде средњошколске и студентске омладине остајале су на градилишту по два месеца, као и сеоске, док су у наредним годинама студенти и средњошколци остајали по месец дана.

Своје огорчење против информбировске кампање омладинци и радни колектив изразили су и на протестном митингу 26 августа, у логору број 2 после завршеног рада. У резолуцији се каже: „Метод којим се све то проводи и средства запамћени су досад само код најокорелијих противника социјализма, слободе и напретка...“

У јеку највећих радова и најинтензивнијег претконгресног такмичења, у бригадама се исто тако даноноћно радиле на припремама за фестивал културно-уметничке делатности и фискултурни слет. Осамнаести јули био је велики празник градитеља. Тога дана је одржан слет, отворена изложба а увече је одржан фестивал.

На изложби је приказана културно-просветна, фискултурна и физичка делатност омладине у претконгресном такмичењу, кроз цртеже и графиконе и најбоље зидне новине, кроз личне и бригадне дневнике, кроз литерарне радове, песме, вајарске радове.

Слет је отворен дефилеом свих учесника. У првој тачки 600 омладинаца и омладинки извели су вежбу са јутарње гимнастике; затим су приказане елементарне игре које се изводе на часовима физичког образовања и јутарње гимнастике. По 300 градитеља извели су вежбу палицама и вежбу пушкама. Сле-

дило је лакоатлетско такмичење и вежбе на справама и спортске игре, а затим масовни наступ 1.550 бригадиста са вежбом првог и другог степена за значку фискултурника.

Кроз рецитације, хорове, драмске приказе, песме и игре из разних крајева, фестивал је био доживљај југословенства за све бригадисте. Њему су претходиле логорске смотре од 9 до 14 јула на којима је извршен избор најбољих тачака које су се овде појавиле.

Јесења офанзива

Почетком септембра дошле су бригаде друге групе треће смене: Трећа сенђанска, Бачко-тополска, Трећа пећка, Друга лабска, Друга љишка, Трећа космајска, Трећа ваљевска, Тридесет пета далматинска, Земунско-пазовачка, Друга зајечарска, Друга пчињска, Друга моравичка, Петнаеста хрватска — Бјеловар, Девета славонска — Нашице, Десета славонска — Брод, Шеста бјелинска, Црногорска — Никшић, Толминска, Трећа столачка, Трећа невесињска, Четврта бугојанска, Једанаеста славонска — Винковци, Друга тузланска, Друга власеничка, Друга сребрничка, Осма славонска — Пакрац. То су подаци из листа *Омладина*.¹³

Међутим, лист *Нови Београд* помиње и следеће бригаде у септембарској смени: Друга гатачка, Бригада Народне милиције, Трећа бачко-паланачка, Двадесет четврта далматинска, Трећа љубићко-трнавска, Тридесета далматинска, Седамнаеста македонска, Четврта задарска, Четврта далматинска, Трећа прекомурска, Двадесет седма далматинска, Трећа босанско-бродска, Четврта бјеловарска, Четврта добојска, Друга копривничка, Четврта бујска, Пета кулска. Као меродавније треба узети допуњене податке, то јест и бригаде наведене у листу *Нови Београд*. Међу њима су и имена најистакнутијих: Друга гатачка, Трећа босанско-бродска, Пета кулска, Четврта добојска и друге.

Десетог септембра одржано је друго партиско саветовање 320 изабраних делегата, посвећено испуњењу плана. С

обзиром да је план у априлу испуњен са 65, у мају са 88, у јуну са 90, у јулу са 111 и у августу са 102 процента, значило је да је за четири радна месеца, угрожена рђавим временом и за мању радну снагу, преостало још 40 одсто плана. Аларм је био уместан. Али ту су били партиска и скојевска организација са вишемесечним радним искуством, са такмичарским искуством из последња два месеца, што је претстављало велику ударну снагу. Партиско саветовање је указало да је за овај велики део посла, пред којим су се градитељи још налазили било неопходно отклонити дотада показане слабости. Констатовано је да планска служба мора бити много реалнија и повезанија са оперативом, са праћењем извршења. Транспортна и набавна служба да обезбеде снабдевање материјалом, а механизација да функционише тако да на лицу места буду извршаване све оправке, да се све снаге уложе како се не би стајало и чекало. Агитација и пропаганда, које су тако значајну улогу одиграле у претконгресном такмичењу, да буду такве да се на сваком радном месту и градилишту зна дневни, месечни, годишњи задатак и како тече његово извршење. Партија и организације Савеза комунистичке омладине и радне бригаде били су спремни и будни за нови окршај, за нову радну битку.

У периоду од првог августа до првог септембра највећи резултати међу свим омладинским градилиштима били су постигнути на Новом Београду.

Петог септембра забележена је на територији Београда нова и значајна радна победа. Пуштена је у саобраћај пруга Панчевачки Рит—Београд коју је за 47 дана изградила омладина Србије. Ову пругу дугачку 30 километара градило је 4.500 градитеља из 21 омладинске и 4 синдикалне бригаде. Проглашено је 782 ударника и 1.298 похваљених. Тако су заборављена пространства мочварног рита, добила свој први пут. Био је то први крупан корак да пустара без путева и станова, необрађена и запуштена, постане главни мајдан за снабдевање Београда.

У ово време дошао је и позив гра-

датеља Аутопута „Братство-јединство“ на такмичење у част Четвртог конгреса Савеза комунистичке омладине Југославије. Септембар је био месец нових успеха на Новом Београду. Месечни план испуњен је са 120 процената иако је обавеза била дата за 110 процената. Носиоци прелазне заставице Главног штаба биле су: Ударна бригада предвојничке обуке, Друга златиборска пет пута ударна — једна од најбољих у току акције, Друга гатачка бригада, која је добила у трајно власништво заставицу своје смене. Златиборска бригада је у просеку испуњавала план за 223 процента и месечни септембарски план извршила до шеснаестог. Никада се нису забринули за бетонске шипове на Претседништву владе где је радила та бригада. Осморке на које је бригада била подељена, вредно су храниле мешалице, пуниле колица бетоном, и трчећи возиле их до корпе макара и ту их изручивале. За њом је у стопу била са истим резултатима, са истим темпом, на истом градилишту Пета кулска бригада »Ново покољење«, носилац заставице у првој декади октобра, исто тако једна од бригада које се памте. Састављена од младића и девојака разних националности, од колониста и староседелца Срба, Русина, Мађара, ово је била бригада једног снажног братства и јединства. И управо тај дух братства и јединства у њој стварао је чуда на градилишту.

Почетком септембра када је у Бачкој умукла последња вршалица, 213 бригадиста Пете кулске дошло је у Београд и започело битку за норму, кубике и име своје бригаде. Брда земље са Бежаниске Косе која су даноноћно рили булдожери чекала су на њихове руке, да их утоваре у вагоне. Првих дана норма није увек била испуњена, јер организација посла није била добра. Али грешке су одмах уочене, честе бригадне конференције учиниле су своје. Црвене пруге на графикону који показује испуњене норму стално су расле, пеле се ка 300. Име Пете кулске постало је појам. Свака одлука Главног штаба помињала га је. Једном, два, три пута ударна. Заставица IV деонице, III градилишта,

Главног штаба, коначно у трајно власништво заставица Четвртог конгреса Савеза комунистичке омладине Југославије. Бригада није знала за застој.

Њена ударна тројка Раде Радовић, Петар Крунић, Драган Милошевић на врху Бежаниске Косе тешким жељезним чекићима побија дубоко у земљу три гвоздене шипке. Онда помоћу тих шипки уз заједничко „О-ру-ук“ тројка одроњава од ивице косе велике количине земље. Неколико таквих тројки ради посао који је дотада радило три булдожера и земље има довољно. Друге групе раде на утовару. Ако која обави посао пре, помаже другима. Никад остале бригаде не успевају да утоваре пре Кулске. Ова бригада достојно преноси славну традицију бригада свога среза. Обавезала се на поласку да ће донети заставицу Главног штаба и пет ударништава. И обећање је испуњено. Како и не би, кад је у бригади било 90 отсто комуниста!¹⁴

Првога октобра одржана је градилишна конференција Савеза комунистичке омладине на Новом Београду. Од 1.600 омладинаца-сталних радника, било је 520 скојеваца у 17 актива. Чланови Савеза комунистичке омладине Југославије највећим делом били су пример у раду и залагању, покретачи такмичења и организације посла, први и велики ослонац и подршка Партији у свим њеним акцијама и задацима. Резултат се огледао и у томе што је прилив скојеваца у чланство Партије био редован и сталан. Међутим, градилишна конференција је константовала крупну слабост у томе што се скојевска организација врло слабо проширивала. У једном колективу који је непрекидно водио пожртвовану борбу где није постојала граница радног времена за озбиљну је критику био слаб рад СКОЈ-а међу омладином. Поред објективних тешкоћа које је стварао баш такав темпо рада, било је ту и незалагања и небриге, како за живот омладине — забавни, културни, фискултурни, тако и за њене проблеме — смештај, плате, снабдевање. У бригадама скојевци су били знатно активнији. Поред тога што су уз чланове Партије били покретачи рада у групама, борци за пребацивање норму, за чување народне

имовине, иницијатори за бољу организацију рада, били су и носиоци културног живота, физкултурног, борбе за хигијенске навике, за стручно оспособљавање, за опште уздицање, за активизирање све остале омладине у свим облицима живота и рада на градилишту.¹⁵

У оквиру овога такмичења, одржан је трећи физкултурни слет трећег октобра. У дефилеу је учествовало 6.400 омладинаца и омладинки, а у гимнастичко-спортском наступу 4.680. На такмичењу у вишебоју између репрезентација великих градилишта прво место освојила је репрезентација Аутопута, друго, Новог Београда, затим Кучево—Бродице и четврто репрезентација Маврова.

По свестраности вежби слет је заостајао за другим, али када се узме у обзир да је у њему учествовала само сеоска омладина, да је много упорности унето у савлађивање вежби, да није било могућности за заједничке пробе, овај је слет био велики успех.

На фестивалу одржаном истог дана било је 4.000 учесника у програму, бригадиста из свих крајева Југославије. У претходном такмичењу између 66 бригада — кандидата изабрано је 17 које су на фестивалу дале 29 одабраних тачака. Ево одломка из чланка о фестивалу из листа *Нови Београд* бр. 26 од 9 октобра. „Букет разнобојних ракета за сјао је у ноћи и објавио почетак фестивала. Осветљен рефлекторима ступио је на позорницу хор од 160 чланова-певача из Прве толминске, Друге зајечарске и Шеснаесте македонске бригаде. Громко су запевали химну „Хеј Словени“. Густо збијена око позорнице вишехиљадита маса присутних бригадиста и гостију из Београда стојећи је саслушала химну. Конферансије је онда најавио следећу тачку „Бесмртно покољење Тита“ — рецитацију омладинке Невенке Шош. Мало збуњена ауторка из Прве загорске бригаде почела је своје стихове:

Стајали смо на ветру, на бури, олуји
и нисмо пали ко класје жита
Јер ми смо они што не могу нестати
ми смо бесмртно покољење Тита...

Сл. 5 — Физкултура је била омиљена забава градитеља.

Затим су се ређале тачке, игре из разних крајева, песме на разним језицима. Одушевљено поздрављен дувачки оркестар Прве толминске извео је словеначке борбене песме“.

На митингу 16 октобра, на градилишту Претседништва, Стојан Бјелајац предао је заставицу Централног комитета Савеза комунистичке омладине Југославије градитељима Новог Београда, као најбољем омладинском градилишту у земљи у такмичењу за Четврти конгрес СКОЈ-а. У име градитеља захвалио се Слободан Босиљчић, командант Главног штаба омладинских радних бригада и позвао сва омладинска градилишта у земљи на продужење такмичења у част Конгреса уједињења СКОЈ-а и Народне омладине Југославије, који је био заказан за 15 децембар. Најбољи металски радник Јован Ђосић говорио је у име стручних радника. Говорећи у име градилишног комитета Партије и Генералне дирекције предузећа „Нови Београд“ Батрић Јовановић је позвао на појачане напоре за извршење пре-

осталих 25 процената годишњег плана, јер ће се хладноћа придружити већ постојећим тешкоћама.

Заставицу Главног штаба носила је у овој декади Трећа босанско-бродска, трипут ударна бригада.¹⁶

И такмичење је даље пламсало. Све бригаде разрађивале су планове и узимале нове обавезе. У другој декади октобра истичу се: Друга љишка, која је испунила план са 226, Пета добојска са 218 и Десета славонска са 212 процената.

Бригадни извештаји, графикони говоре о свакодневним резултатима целих бригада, чета, појединаца. Осамнаестог октобра Прва титовградска бригада радећи на бетонирању и превозу шљунка и земље, испунила је дневну норму са 307 процената. Трећа босанско-дубичка бригада испунила је 16 октобра норму са 274, а у целој декади са 201 процентом. Крупне резултате су постигле и две бригаде резервних официра, чији су бригадисти по завршетку двомесечне вежбе у Армији дошли на изградњу Новог Београда, као и Прва морнаричка бригада састављена од демобилисаних бораца Ратне морнарице.¹⁷

Ближио се рок за извршење обавезе. Потребно је било још једном свим снагама прилећи на крупне послове који су чекали, па да сви ти напори буду крунисани успехом. Поред побијених 2.000 шипова на Претседништву требало је побити још 1.300. Успеси, као што је био онај са градњом хотела на армираној плочи храбрили су. Било је отпора према овом решењу, стрепње, али када се већ почело ишло је неочекивано брзо. Главни конструктор је тврдио да ће бетонирање плоче трајати два месеца. Међутим, плоча је била завршена за 12,5 радних дана. А у априлу на овом месту још је протицао Дунав. Или сличан случај: за изградњу једног спрата Претседништва на крилу А предвиђен је био минимум од 18 дана. Неки стручњаци, који су већ радили на омладинским пругама, тврдили су да ће то омладина да уради за 15 дана. Али и њихова су очекивања премашена: у другој декади септембра спрат је био готов за 12 дана, а два даља само за по 10 дана. Новембар је донео кишу и хладне дане, али то

није угасило ватру изградње запаљену пролетос на згради Претседништва. Народни празници, конгреси који носе такмичење, уље су за ову ватру која пламти даноноћно, и из које ће се родити гигант.

За кишно време које је претстојало Генерална дирекција је обезбедила за омладинце шињеле, чизме, кишне кабанице, зимска одећа. У логорима су припремане просторије за сушење одећа, све бараке су застакљене, поново покривене и снабдевене пећима. Предузете су посебне мере за добру исхрану. За последњу офанзиву припремало се темељно и благовремено.

Бригаде ових дана знале су да је у њиховим рукама част ранијих и по подвизима нису заостајале. Било је таквих које су продужавале свој боравак јер је радна снага била врло потребна. Тако је Друга гатачка четири пута ударна, носилац заставице Главног штаба, остала 15 дана више. После бригадне конференције на којој се одлучивало о томе, разлегла се песма „Сва бригада ријеч даје, петнаест дана да остаје“. То су учиниле и Четврта добојска, Трећа сенђанска, Босанско-бродска, Титовградска.

Лист *Нови Београд* од 6 новембра помиње још неке нове бригаде, које су вероватно дошле у октобру, јер их у ранијим подацима нема: Прва титовградска, Трећа босанско-дубичка, Двадесет друга славонска, Друга тенковска, Четврта грачаничка, Двадесет прва славонска, Прва тенковска, Двадесет друга македонска, Друга ариљска, Трећа расинска, Бригада резервних официра, Бригада резервних официра »Бошко Каралић«, Бригада резервних официра »Божо Минић«, Двадесет четврта славонска.

Иако је за новембар и децембар остало само 18 процената годишњег плана, ипак је то, с обзиром на услове, био тежак посао. Трбало је уложити још један силовит напор да све, организација, механизација, транспорт, функционисше беспрекорно. Донет је план за цели Нови Београд, конкретни план за свако градилиште — шта да се уради до краја. Свакодневно је вршена анали-

за на свим радним местима и прављен план за наредни дан.

На другој партиској конференцији, одржаној 21 новембра изабрани су делегати за Други конгрес Комунистичке партије Србије, Трећу месну партиску конференцију Београда и нов Градилишни комитет. Дата је оцена рада партиске организације и Главног штаба. Кадгод се партиска организација залагала-констатовано је — резултати су били постигнути. Омладина је увек прихватала њен поклич. О томе најбоље говоре резултати постигнути у претконгресном такмичењу. Такође је констатовано да је Главни штаб одговорио свом задатку на васпитању омладине и много учинио у том правцу. А помоћ у борби за испуњење годишњег плана била је слаба у почетку, али почев од такмичења за Пети конгрес и извршење плана постаје њихова пуна брига и то је један од разлога што су надаље постигнути тако крупни резултати.

Крајем новембра већ је било јасно да ће градитељи извршити свој задатак јер је преостало још само 7 процената плана.

И последњи дани су били пуни подвига. После Морнарске и Друге сјеничке бригаде, заставицу је освојила три пута ударна бригада резервних официра »Бошко Каралић«. Ова је бригада дошла на градилиште са свечано примљеном заставом коју је некада носила Прва крајишка бригада из победе у победу, заставом која је била побијена на аустриској граници, а сада се лепршала на градилишту хотела. И градитељи су се часно борили под њом. Ево описа једне њихове ноћи:

„Киша је падала те ноћи. Досадна, ситна јесења киша натапала је песак. Од ње је он постао скоро двоструко тежи. Ако се до ујутру не доврши ископ темеља на једном делу зграде бетонирање неће отпочети, а киша стално пада и онемогућава рад. У Управи градилишта су закључили да је немогуће завршити темеље, а бригадисти два пута ударне бригаде »Бошко Каралић« закључили су да је могуће. Целе ноћи летела су колица са песком, мокрим и те-

шким као олово. Често се песак рушио и поново затрпавао ископани темељ. Бригадист Живојин Цветковић је превезао близу 400 колица... Те ноћи је норма испуњена са преко 300 процената, а ујутру је отпочето са бетонирањем темеља“.¹⁸

Титограђани су радили на згради Претседништва. Распоређени на мање и веће групе на целом градилишту ипак успевају да норму пребаце и за 250 отсто. Сваких минут-два дизалица изручује нову корпу бетона. Сваки замах омладинаца лопатом преноси један део бетона у плочу. Иако су дани хладни, чела су ознојена и зној клизи низ лица. У декади просечна норма је била 239 процената. И шеснаесте новембарске влажне ноћи на живом митингу у логору »Милован Миловановић«, праћеним непрекидним тутњем машина са градилишта Претседништва, ова бригада је добила десетодневну прелазну заставицу Главног штаба. А сутрадан бригада је испунила дневни радни налог за 342 отсто. Са победничком заставом и новим резултатима пошли су у сусрет Дану Републике. На крају акције добили су у трајно власништво заставицу Главног штаба.¹⁹

Коначно, годишњи задатак је испуњен другог децембра, 29 дана пре рока. О томе је одмах упућен телеграм Централном комитету Партије и другу Титу. Издато је заједничко саопштење Градилишног комитета Партије, Генералне дирекције за изградњу Новог Београда, Главног штаба омладинских радних бригада и Синдикалне подружнице: „Четвртог овог месеца у 7 часова обуставити сав рад на градилишту и читав дан посветити уређивању градилишта. У 7 сати све локомотиве којима располаже предузеће, писком од пола сата објавиће градитељима и грађанима Београда испуњење годишњег планског задатка на изградњи Београда...“

Од укупно 318 бригада, било је 296 ударних. Од њих 6 шест пута, 18 пет пута²⁰, 62 четири пута, 72 трипут, 64 двапут, 74 бригаде једанпут.

Двадесет једна бригада освојила је ознаку најбољег — прелазну заставицу Главног штаба.²¹

Омладинци су највише радили на земљаним радовима. Гатачка, Прва сежанска, Друга милиционерска, Бањалучка, и друге бригаде истоваривале су композицију за 17 минута, док су градитељи пруге Шамац—Сарајево били постигли то за 25 минута. Добро организован посао и подела бригадиста при утовару и истовару на петорке и шесторке омогућили су постизање већег ефекта.

У почетку се омладинци нису снашли на зидарским пословима али уз залагање штабова и пословођа брзо су се оспособљавали. Успешно су обављали све бетонске радове, радили на машинама, мешалицама, макарама. Иако се планирало да буду само помоћна снага, многи су се оспособили и за стручне послове. У првом реду омладинци из студентских бригада, затим из Прве пожешке, Морнарничке, Бригаде »Бошко Ка-

ралић«, Титоградске и Четврте добојске бригаде.

Свечаном митингу на градилишту Претседништва владе, петог децембра, присуствовали су, поред градитеља, многи претставници из Београда.

Градитеље је у име маршала Тита и владе поздравио министар грађевина Влада Зечевић, а у име Извршног одбора Београда претседник Марко Никезић. Батрић Јовановић, говорећи у име Градилишног комитета Партије, истакао је да је на градилиште Новог Београда дошао незнатан број квалификованих радника са других градилишта, а главни део регрутовао се из редова омладине и да је то један од највећих успеха у овој години.

Тако је завршена прва година изградње Новог Београда.²² Бригаде су у силовитом замаху измениле за 8 месеци

Општи положај Новог Београда и главних објеката: 1 — Зграда Главног штаба и Генералне дирекције; 2 — Омладински логор „Милован Миловановић-Луне“; 3 — Омладински логор „Јоже Влаховић“; 4 — Омладински логор „Будо Томовић“; 5 — Омладински логор „Франц Розман-Стане“; 6 — Станбено насеље; 7 — Радничка колонија са Домом културе; 8 — Студентски град; 9 — Репрезентативни хотел; 10 — Претседништво владе (данас Савезно извршно веће).

Сл. 6 — Од првог до последњег дана радило се на утврђивању обале Дунава.

и сам изглед равнице. Одлазећи, последње бригаде су остављале један сасвим друкчији Београд него што су прве затекле.

Ту су већ, мање или више одмакли од тла, бетонски скелети две огромне зграде: Претседништва владе и хотела. Нови изглед обале са заштитним зидом, лавиринт нормалног и дековиљског колосека, кубници насутаг песка прогутали су мочвару на целој десној страни пута за Земун. С обе стране пута који води према Тошином Бунару за непуних седам месеци подигнута је радничка колонија од 62 приземне станбене зграде које су примиле око 1.000 радника и 100 радничких породица.

Око зграде Дирекције и Главног штаба²³ у априлу је још био крш и коров, црне оштећене рушевине. Коров је повађен, земља уравната, насута калдрма, зазеленила се трава и младо дрвеће у новом парку. Дуж Саве према

њеном споју са рукавцем Дунава прошле јесени су бригаде засадиле 4.600 разног дрвећа, а овог пролећа још две хиљаде садница.

Па ипак није свака битка завршена. Умукла је песма бригада, узвици омладине, писак локомотива, али није тутањ макара. Последњи број листа *Нови Београд* из ове године доноси вести из прве зидарске бригаде. „Утопљен и обучен стоји цин Претседништва на коме се зида и поред хладноће захваљујући том загревању. Још нису умукли већ годину дана дању и ноћу живи тутњеви макара и силовити тупи удари њихових маљева. На почетку су ту радили страни стручњаци, али су их ускоро заменили омладинци — курсисти са омладинских пруга, који су својој бригади дали име »Сава Ковачевић«. За њих није постојала граница радног времена ни летос када је сунце пекло као у Сахари. И данас, када се за замрзло железно тело

макаре лепе прсти — чланови стручне бригаде »Сава Ковачевић« воде борбу да и овај месечни план буде пре рока извршен. И командант ове бригаде, шестоструки ударник Драгослав Пајић каже — не идемо на годишњи одмор док не извршимо задатак.“

Преко зиме на Новом Београду су радиле фронтвске бригаде из Србије.²⁴

Година великих напора

Била је то хиљаду девет стотина четрдесет девета.

У овој години бујица се прелила и на стари део града. У разним његовим деловима, како у центру, тако и на периферији залепршале су бригадне заставе, заориле се песме, замахнули пијучи и зашкрипала колица, проговориле са зидова паролe, бучно, ведро, полетно. Омладина из свих крајева земље подизала је важне објекте у свим деловима главног града.²⁵ И не само ту. И пустара Панчевачког Рита била је поприште велике битке. Слободно се може рећи да су омладинске бригаде заједно са оним које су у претходној години изградиле пругу, подижући у овој години привредне, станбене, управне зграде, удариле темељ развоју великог комбината, данашњег главног снабдевача Београда.

Задатак је у овој години био неколико пута већи него у претходној. Учествовало је 43.000 сеоских омладинаца и омладинки, по два месеца, и 15.000 средњошколаца и студената, по месец дана. Планирано је да Србија да 29.500 градитеља, Хрватска 8.500, Црна Гора 1.000. Ове цифре биле су пребачене за 3.000 градитеља. Због обима послова, ове године су на изградњи објеката у Новом Београду учествовале и 171 бригада Народног фронта са 16.857 чланова, 12 бригада Антифашистичког фронта жена са 1.004 чланица и 16 инвалидских са 868 бригадиста. По вредности, план на Новом Београду био је за 64 процента већи него претходне године — милијарда и 300 милиона динара. Објектима из претходне године прикључила су се два огромна: Студентски град и станбено насеље у коме је требало подићи 40 пето-

спратница на простору од 4 хектара. Поређане једна уз другу, биле би дуге три километра. Зачуђени путник који би тога лета путовао за Загреб видео би са прозора свога вагона шуму зграда на месту где је још у рано пролеће био празан простор и неколико страћара. Звучао је тај призор акордима грандиозног и сам за себе, а како тек уз сазнање да је то у највећој мери дело омладинских руку!

Нова година Новог Београда почела је пријемом код маршала Тита. Делегација у саставу: Инж. Мирко Христић, генерални директор, Батрић Јовановић, помоћник генералног директора, Богдан Радишић, секретар Партиског комитета, Слободан Босиљчић, командант Главног штаба омладинских радних бригада, Филип Папић, пословођа, и Добривоје Мишан, Радич Митровић и Јожа Блажић, радници — вишеструки ударници, — предала је маршалу Титу на дар макету Новог Београда и зграде Претседништва владе, албум снимака са изградње и комплет листа *Нови Београд* и у дугом разговору за време ручка са Маршалом дала му низ података о протеклој години и плановима за наредну.

Цео месец март 1949 године протекао је у припремама за дочек првих омладинских радних бригада у овој години.

Радови у 1949 години почели су великим митингом петог априла на Новом Београду, коме је присуствовало 9.000 градитеља из 22 омладинске бригаде, 31 фронтвске бригаде, делегати 13 омладинских бригада које раде на реконструкцији Београда. У име биро-а Централног комитета Народне омладине Југославије градитеље је поздравио Милојко Друловић, у име Генералне дирекције Батрић Јовановић.²⁶

Деветог априла одржано је партиско саветовање комуниста на Новом Београду, које је указало на велике задатке који су очекивали градитеље у овој години и задатке комуниста у њиховом остварењу. Упознавање свих градитеља са планским задатком и праћење његовог извршења истакнуто је у први план, затим борба за снижење цене коштања, остварење високе радне дисциплине, помоћ у избору што бољих омладинаца за

стручне курсеве и што више бриге за људе и њихове услове живота.²⁷

У првој смени дошло је на изградњу Београда 43 бригаде са 7.000 омладинаца: Прва дрежничка, Бањалучка, Крупска, Прва кавадарска, Прва царибродска, Прва кикиндска, Прва сенћанска, Прва ораховачка, Тридесет прва хрватска (Новска), Тридесет четврта хрватска (Лудбрег), Прва фочанска, Прва невесињска, Сежанска, Прва штитска, Ариљска, Шеста жичка, Друга нишка, Прва бачко-тополска, Прва ђаковичка, Прва пожешка, Тридесет друга хрватска, Тридесет трећа хрватска, Тридесет четврта хрватска (Бјеловар), Прва добојска, Градачка, Прва сомборска, Прва тамишка, Прва ресавска, Прва кумановска, Прва битолска, Прва алибунарска, Кладањска.²⁸

Тринаест бригада из логора »Франц Розман« почеле су радове на уређењу Београда. Тако Тамишка и Ђаковачка раде на Стадиону ЈНА, Ресавска, Двадесет четврта хрватска и Градачка раде на грађевинама у Сазоновој улици. Прва пожешка пошумљава Звездару, Кладањска бригада гради парк на Булевару Југословенске армије.

„Површина до недавна закрчена громадама бетона, провалијама, коровом — остацима бомбардовања мења се свакодневно, поравњава, обележавају се стазе. Кладањска бригада ће извршити своју обавезу да до Првог маја заврши парк. Они не раде него јуре, каже Стева Башковић пословођа градилишта. Никада нисам имао такве раднике. Дневне задатке редовно премашују за 140 процената.“²⁹

На такмичење у част тридесетогодишњице Партије позвала је Сежанска бригада. Она се спрема да настави традицију, да одржи место и углед једне од најбољих бригада, каква је била прошлогодишња Сежанска.

У првој декади такмичења заставицу је освојила Прва пожешка бригада. У њој је никла песма „Ова норма за Ере је мала, ми тражимо бил' се повећала...“ Али почела је да их сустиже Невесињска, па Жичка бригада и Ере су још снажније прионуле на посао да сачувају престиж.³⁰

А на хотелу се јављао нов велики ривал. И Прва бањалучка радила је врло тешке послове по високим нормама. Поред много неписмених, међусобно непознатих омладинаца, смањена за 70 најбољих чланова који су отишли на стручне курсеве, бригада је ипак најбоља на градилишту и најбоља у хигијени у логору. Она је постала јединствен колектив, једним дахом дише и једним духом се бори. Зато је и била победник у једномесечном такмичењу у част Првог маја и тридесетогодишњице Партије.³¹

У мајској смени дошле су следеће бригаде: Прва милешевска, Друга топличка, Прва вучитрска, Прва ђураковачка, Прва неродимска, Друга љубушка, Друга струмичка, Друга царевоселска, Друга титовелешка, Прва тетовска, Друга прилепска, Прва апатинско-сомборска, Педесет девета хрватска (Винковци), Шездесета хрватска (Винковци), Друга босанско-новска, Прва цазинска, Друга прњаворска, Друга дервентска, Друга кулска, Прва ковинско-алибунарска, Јашатомићка, Шездесет друга хрватска (Госпић), Шездесет трећа хрватска (Јастребарско), Друга босанско-шамачка, Прва доњолендаvsка, Прва копаоничка, Прва љубићко-трнавска, Прва мачванска, Прва пожаревачка, Прва поморавска, Прва посавотамнавска, Друга брчанска, Шездесет прва хрватска.³²

За ударну декаду у част Титовог рођендана иницијативу је дала Прва битолска два пута ударна бригада из логора »Франц Розман«. Неколико дана вршене су темељне припреме, разрађени планови, обезбеђен материјал, па се са такмичењем почело 21 маја.

Често је падала киша, то бригаде није спречавало, али је сметало. Тај кишан, бујан мај био је добар за поља, али не за градилишта.

У току ударне декаде одржан је и фестивал прве и друге смене 22 маја у логору »Милован Миловановић-Луне«. На завршној приредби иступило је 10 хорова, 10 фолклорних група, 10 рецитатора, 2 рецитаторска хора, 3 соло и 4 групе певача и 2 инструменталиста, а у припремним такмичењима тај број је био знатно већи. Кавадарска бригада била је победник у фолклору, а за њом

Тридесетпета хрватска и Штипска. Најбољи је био хор Сежанске бригаде а за њим хор Тридесетшесте хрватске. Међу рецитаторским најбољи је био хор Сежанске па Царибродске бригаде.

Највише успеха постигла је Сежанска бригада, која је у тој декади била и носилац прелазне заставице Главног штаба.

Фолклорне групе су извеле српске, босанске, хрватске, македонске, војвођанске, шиптарске, влашке и мађарске игре и песме. Опет Југославија у маломе, и то је највише одушевило гледаоце.

Тога дана одржана су и два добро организована слета прве смене. На слету у логору »Милован Миловановић-Луне« учествовало је 1.564 бригадиста, а највећи успех постигле су Тамишка и Сомборска бригада. На слету у логору »Франц Розман-Стане« учествовало је 2.360 бригадиста, а најбољи успех постигле су Сежанска, Бањалучка и Двадесет прва хрватска бригада.

Другог јуна одржан је свечани митинг на градилишту број шест — станбеном насељу, и предата прелазна застава победнику у ударној декади поводом педесет седмог рођендана друга Тита — бригади демобилисаних бораца »Разбијачи клевета«. 140 чланова ове бригаде радили су на подизању прве петоспратнице у Станбеном насељу. Изгледа невероватно, али проверено је да је ова бригада испуњавала норму и са 780 процената. То је била бригада за коју није постојало немогуће, која је дасала једним дахом и радила једним замахом од првог дана. У ударној декади ови су демобилисани морнари декадни налог извршили за три дана. Да су остали дуже на градилишту, довели би у питање све норме.³³ Следеће, 1950 године, приликом пуштања у саобраћај аутопута Београд—Загреб, 30 јула, ова бригада одликована је Орденом братства и јединства I реда. И њен командант Суља Мољевић и њених 140 чланова били су тада већ годину дана у својим селима, предузећима, фабрикама, али су још једном тог дана доживели бригаду, њене успехе и резултате постигнуте у борби да докажу правилност политике коју води Централни комитет.

Са митинга је упућен позив градитељима Аутопута „Братство-јединство“ Београд—Загреб за такмичење у част годишњице Петог конгреса Комунистичке партије Југославије од 2 јуна до 31 јула. Такмичење је обухватало испуњење плана, борбу за снижење пуне цене коштања, организацију рада и примену нових метода у грађевинарству, смештај, исхрану и хигијену у бригадама, политичко-просветни рад, стварање нових стручњака путем курсева и укључивање омладине у индустрију и рударство.

У првој декади овог такмичења на Новом Београду победник је била Босанско-новска бригада четири пута ударна, која је радила на подизању станбене зграде на Обилићевом венцу. Поред ње, по четврти пут су ударне и Друга прњаворска и Љубићско-трнавска бригада која ради на подизању пољопривредних објеката у Панчевачком Риту.³⁴

Почетком јуна на изградњу Београда дошле су следеће бригаде: Прва скопска обласна, Прва битољска обласна, Прва демирхисарска, Прва ресанска, Прва битољска (Битољ—Куманово), Седамдесет шеста хрватска (Ријека), Седамдесет пета хрватска (Книн), Седамдесет осма хрватска (Дарувар), Осамдесета хрватска (Дуго Село), Осамдесет прва хрватска (Врапче), Новска, Загребачка, Друга босанско-дубичка, Друга великокладушка, Друга дервентска, Друга липарска, Друга тузланска, Друга цељска, Седамдесет седма хрватска, (Грубишно Поље), Друга приједорска, Прва јајачка, Друга дувањска, Друга ливањска, Прва плеваљска, Седамдесет девета хрватска, Друга грачаничка, Трећа топличка, Трећа јасеничка, Друга орашачка, Прва раваничка, Прва ваљевска, Друга зајечарско-књажевачка, Прва шабачка, Прва чачанска, Прва лесковачка, Бригада »Павле Корчагин« (Ниш), Прва ужичка, Трећа приштинска, Прва пећка, Прва призренска, Прва зрењанска, Прва струмичка, Друга сарајевска, Друга босиљградска, Трећа царибродска, Прва крагујевачка, Прва новосадска, Новосадска среска, Прва суботичка, Прва вршачка, Друга новосадска, Прва сарајев-

Сл. 7 — У априлу 1949 године почела је изградња четрдесет петоспратница станбеног насеља на Новом Београду. За три године подигнут је ту читав град.

ска, Пета сарајевска, Прва сенђанска, Прва кикиндска, Прва штипско-кавадарска, Прва тетовско-кумановска, Осма скопска, Друга суботичка.³⁵ То су већином биле средњошколске бригаде, овога пута дошле само на месец дана. Међу њима је било организовано посебно такмичење за петодневну заставицу. Први носилац ове заставице била је Прва ужичка средњошколска бригада »Радоје Марић« са 250 бригадиста гимназије и Учитељске школе. По резултатима била јој је врло блиска Прва косовско-митровичка из логора »Милован Миловановић-Луне«.³⁶

У јуну већ је полагало испите 720 омладинаца — курсиста из прве смене, а на разним стручним курсевима је било још 500 омладинаца из друге смене. Сви курсисти склопили су уговор с предузећем „Нови Београд“ да ће најмање го-

дину дана провести на изградњи Београда. Пред њима је била перспектива курсева за квалификоване раднике, а потом и раднички техникум. Ипак се један број омладинаца тешко одлучивао, још увек везан за сеоски живот, за своју сиротињу, мада је акција и у том смислу вршила револуционарни улицај. Ови младићи, који су тога дана показали своја прва знања из армирања, зидања, тесања, до пре два месеца чували су стоку, своју или туђу, неки од њих и били неписмени, а сада су већ стајали на новом путу једне сигурне и ведре егзистенције.

На Студентском граду у јуну месецу прешло се на зидање спратова пошто су у априлу ископани темељи, а у мају завршено њихово бетонирање и зидање подрума. Још је то био само сан о студентским собама са терасом, о студент-

ском насељу за више хиљада студената, али тај сан је баш вукао напред. У јуну на томе градилишту ради 19 омладинских радних бригада са 3.000 омладинаца, 200 фронтоваца и 900 стручних радника. Најбоља бригада је Шездесета хрватска — прва у такмичењу, пример по односу према народној имовини и штедњи материјала, затим Прњаворска, која је поред извршења плана оспособила већи део својих чланова за стручне послове, па средњошколске Ужичка и Кикиндска бригада.³⁷

Иако су у јуну падале велике кише градитељи Новог Београда извршили су полугодишњи план четири дана пре рока. Митингу, одржаном 28 јуна на градилишту станбеног насеља, који је ово поздравио, присуствовало је 12.000 градитеља, омладинаца, фронтоваца, сталних радника. У то време није било јачих чињеница против информбировских клеветања Југославије. Како је управо одржаван XIII пленум Централног комитета Народне омладине Југославије са митинга је послата делегација која је обавестила пленум о извршењу плана.³⁸

Крајем јуна одржана је смотра културне активности сеоских бригада треће смене, а од 19 до 26 јуна недеља спортова, на коју су позвани и градитељи Аутопута за такмичење у народном вишебоју. Да би се добили акциски прваци, у свим логорима су претходно организована такмичења, како у народном вишебоју, тако и у спортским играма.

Првих дана јула на изградњу Новог Београда дошле су следеће омладинске радне бригада: Друга зајечарска, Прва ужичка, Друга ужичка, Прва љишка, Друга жупска, Друга беличка, Друга власотиначка, Друга добричка, Друга јужноморавска, Друга косаничка (Куршумлија), Друга сарајевска, Пета сарајевска, Пета нишка, Друга ариљска, Прва моравичка, Прва црногорска, Сто трећа хрватска (Загреб), Друга звишка (Кучево), Друга млавска (Петровац), Друга хомољска, Прва студеничка, Прва рачанска, Трећа љубишко-трнавска, Прва митровачко-шидска, Прва ђураковачка, Прва пољопривредношколска (Неготин—Битољ), Друга космајска, Друга подгорска, Друга крагујевачка,

Сл. 8 — Изглед завршених павиљона у Студентском граду.

Друга левачка, Друга трстеничка, Друга гружанска, Сто осамнаеста хрватска (Врховине), Прва косметска, Друга скопска матурантска, Друга косметска, Сто тридесета хрватска (Сисак), Друга мариборска, Друга цељска, Осма љубљанска, »Мирче Ацев« (Скопље), »Будо Томовић« (Титоград), »Иван Милутиновић« (Увац).³⁹

Тридесетог јуна и првог јула, одмах по завршеним испитима, стигло је на Нови Београд и 13 студентских бригада са 1.400 студената. Од првог дана они се одлично сналазе на послу. Предњачи »Владимир Перић-Валтер« која ради на градилиштима Панчевачког Рита, пребацујући норму са 446 процената, затим бригада »Буро Стругар« са Правног и бригаде Више педагошке школе, Филозофског и Медицинског факултета.

Бригада »Владимир Перић-Валтер«, позвала је на једномесечно такмичење све средњошколске и студентске бригаде.⁴⁰

Средином јула прелазна застава предата је најбољој средњошколској Титовоужичкој три пута ударној омладинској радној бригади у трајно власништво.

Признање је одато и следећим средњошколским бригадама: Другој таквској три пута ударној, Првој сарајевској три пута ударној, Кикиндској три пута ударној, Косовско-митровичкој три пута ударној, Кумановској два пута ударној и Чачанској два пута ударној.

За изванредно залагање и успешно руковођење Главни штаб је доделио звање ударника свим члановима штаба и командирима чета Ужичке средњошколске бригаде.⁴¹

Двадесет првог јула на свим градилиштима почела је ударна декада у част годишњице Петог конгреса Комунистичке партије Југославије. Бригаде су развиле међусобно такмичење које је захватило све чете, десетине и појединце. Градилиштима се од јутра до мрака кроз смене омладинских бригада проламају одушевљени поклицы Титу, Партији, Централном комитету а са свих зграда поздрављају паролe: Са Титом у нове победе, Никакве клевете неће нас омести у изградњи социјализма

и слично. Често се чује песма — Ој, Централни комитете, одбијамо све клевете, све клевете и све лажи, за наш народ то не важи.

Већ првог дана ударне декаде, неке су бригаде на раду постигле одличне резултате. Друга трстеничка бригада је своју дневну норму испунила са 170 процената. Трећа смена ове бригаде, која ради ноћу испунила је своју норму са 190 процената. Друга тузланска бригада из логора »Франц Розман-Стане« дала је обавезу да ће десетодневни налог у ударној декади испунити за пет дана. Првог дана је свој дневни задатак испунила са 191 процентом. Бригада »Народна техника« је првог дана ударне декаде извршила задатак са 177 процената... Пламсало је такмичење са градитељима Аутопута. И у њему су градитељи Београда победили. Двадесет деветог јула на митингу одржаном на Новом Београду коме су присуствовали 10.000 градитеља, Владо Шестан, члан Централног комитета Народне омладине Југославије предао је заставицу Централног комитета и Централне управе Синдиката грађевинара Југославије команданту Главног штаба Слободану Босиљчићу.

У току такмичења од годишњег планског задатка извршено је 30 процената. Оперативни планови остварени су са 112, квалификовани радници испуњавали су норму са 170, полуквалификовани са 135, омладинци на стручним курсевима са 110 и омладинске радне бригаде са 181 процентом. Формирано је 25 стручних бригада које су замењивале полуквалификоване раднике. Сваки омладинац за 45 дана такмичења слушао је просечно више од четири предавања, политичке информације пет до шест пута. Одржано је 162 бригадне приредбе и 70 другарских вечери. Програм физкултурног рада и предвојничке обуке остварен је у потпуности. Све бригаде посетиле су Војни музеј, већина Природњачки музеј и позориште.⁴²

У јулу је међу најбоље бригаде спадала Дервентска. Она је дошла на акцију са 314 бригадиста. Свих 50 неписмених обухваћено је алфаветским

Сл. 9 — Под врелим летњим сунцем банатске равнице бригаде су саградиле 736 станбених и пољопривредних зграда у Панчевачком Риту и тако омогућиле рад пољопривредном комбинату, главном снабдевачу Београда.

течајем. Седамдесет омладинаца отишло је на стручне курсеве. Бригада је радила на различитим пословима: копању и бетонирању темеља, справљању и преношењу малтера, зидању. Резултати су постепено али стално расли. Најбоља у бригади је „дрвена група“ састављена од 10 Срба и Хрвата и Муслимана. 35 трегера тешких по 500 килограма преносе они и постављају на даљини 150—200 метара и премашују норму за 130—150 процената. У групи се не зна за неслогу.

У јулу је ванредне резултате постижала и бригада Филозофског факултета »Драгица Правица« која је радила као специјална бетонска бригада. Студенти су схватили овај посао и са успехом га обављали од почетка, не заостајући за стручним радницима.

У жеку ових великих радова одржане су тридесет првог јула и две највеће манифестације: фестивал културно-

уметничке активности и фискултурни слет. За логорске фестивале, одржане претходно, пријавила се 101 бригада. Укупно је учествовало 80 бригада, од чега 54 сеоске, 9 студентских, 18 средњошколских, са 2.237 омладинаца од 3.121 пријављеног.

На завршној приредби учествовало је 15 бригада са најбољим тачкама и централни логорски хорови који су имали по 150 до 200 чланова. Њих су припремали стручњаци са Музичке академије. Програм је био врло квалитетан, резултат озбиљног настојања бригада да се и на том плану постигне што више. Посебно је значајно то што су у њему масовно учествовале сеоске бригаде поред присуства студентских и средњошколских. Победници су добили награде и дипломе. Поред бригадиста, завршној приредби присуствовали су делегати са Аутопута и грађани Београда.

На слету је учествовало 11 хиљада

градитеља. После масовног дефилеа у гимнастичко-спортском наступу, 1.000 омладинаца из логора »Јоже Влаховић« извели су вежбе за значку фискултуре. Затим су омладинке из логора »Милован Миловановић« извеле вежбу „Наша је младост“, по масовности и оригиналности прву. Петстотина вежбача извело је вежбу пушкама. Најлепша је била и одушевљено поздрављена вежба омладинаца из логора »Милован Миловановић« у формацији „Тито“. Других петстотина омладинаца извели су приказ вежби које су бригаде свакодневно обављале ради подизања радне способности омладине, а Љубљанска бригада вежбу „Билећанка“. Врло добро извежбани омладинци у зеленим оделима претстављали су зелене падине Триглава, а омладинке у белом вечити снег на њему. Одржан је затим атлетски двомеч са градитељима Аутопута а у програму изненађења учествовао је Ваздухопловни савез Југославије, пионири из бригаде »Младост« са неколико комичних тачака и чланови Гимнастичког друштва из Сомбора. Последња тачка била је масовна вежба средњошколских бригада, одушевљено поздрављена. Омладина констатује да је и у погледу масовности и квалитета постигнут напредак.⁴³

Ове године значајни су резултати постигнути на масовном и врло интензивном укључењу сеоске омладине у фискултурни рад. У томе су много помогле студентске и средњошколске бригаде и спортска бригада Централног дома Југословенске армије »Партизан«. Резултат ових настојања је био: масовно учешће сеоских омладинаца на слету, спроведена такмичења у свим спортским играма. Поред тога, око 10.000 омладинаца у јуну и јулу обучено је на семинарима за фискултурне инструкторе. И награда није изостала. За успешан рад у јуну и јулу Централни одбор Гимнастичког савеза Југославије доделио је прелазни пехар градилишту Београда.

Почетком августа дошле су следеће бригаде: Четврта ваљевска, Друга дежевска, Четврта орашачка, Трећа равничка, Трећа драгачевска, Прњаворска,

Друга златиборска, Трећа крајишка, Друга ораховачка, Трећа гњиланска, Друга каменичка, Сто педесета хрватска (Ивањец), Сто педесет друга хрватска (Златар), Сто педесет трећа хрватска (Јастребарско), Сто педесет пета хрватска (Крајина), Трећа горичка, Бевђелиска, Прва лепеничка, Трећа јадарска, Четврта пожаревачка, Друга гружанска, Трећа беличка, Друга златарска, Друга ђураковачка, Трећа дрежничка, Друга чапљинска, Друга гацка, Ресанска, Струшка, Дебарска, Охридска, Колубарска, Сто четрдесет осма хрватска (Босански Нови), Сто четрдесет девета хрватска (Петриња), Сто педесета хрватска (Костајница), Трећа которварошка, Трећа сребреничка, Трећа зворничка, Осма беранска, Друга сомборска, Трећа градачачка, Трећа бугојанска, Друга поцерска, Четврта добричка, Трећа лесковачка, Трећа моравска (Алексинач), Четврта нишка, Трећа нишка, Трећа сенћанска, Друга крањска, Друга бачкотополска.⁴⁴

У логору »Јоже Влаховић« у августу месецу живи и ради бригада најмлађих, који су у својој раној младости били беспризорни. Још првих дана били су најуреднија бригада и добили прелазну заставицу из хигијене. Сви су млађи од 18 година, већина први пут на акцији, али су на раду од првог дана постизали одличне резултате. Добри су фискултурници. За две спремљене тачке на фестивалу награђени су.⁴⁵

Информбировања кампања у источно-европским земљама се није стишавала. Градитељи су на то реаговали. Шеснаестог августа одржани су протестни митинзи на Градилишту студентског града и станбеном насељу поводом бруталног испада мађарских власти према делегату наше омладине у припремном комитету Светског омладинског фестивала у Будимпешти. Омладинци су са великим огорчењем протествовали против целе већ 14-месечне кампање против Југославије и њене истине, а и против најновијих грубих поступања претставника совјетске омладине и источно-европских земаља, који су били усмерени на то да се спречи да делегација омладине Југославије у

Светској федерацији, чији је један од оснивача, каже још једном истину о себи и да се на фестивалу појаве млади југословенски уметници.⁴⁶ Овакви митинзи одржани су и на свим осталим градилиштима и свуда су омладинци са великим огорчењем протествовали против оваквих дискриминаторских поступака.

Велика јесења битка на Новом Београду

У септембарској смени дошле су на изградњу Београда следеће бригаде: Сто осамдесет пета хрватска (Сплит), Сто осамдесет прва хрватска (Карловац), Сто осамдесет четврта хрватска (Пакрац), Сто осамдесет шеста хрватска (Нова Градишка), Друга битолска, Светониколска, Поречка, (Доњи Милановац), Ужичка, Ђаковачка, Кршка, (Виден—Кршко), Тетовска среска, Скопска, Стамничка, Левачка, Тамничка, Параћинска, Неродимска, Врањска, Лесковачка, Босиљградска, Пчињска, Лабска, Вучитрнска, Фочанско-калиновичка, Подунавска, Пожаревачка, Јашатомићка, Сто осамдесет осма хрватска (Ријека), Штипска обласна, Сто осамдесет друга хрватска (Славонска Пожега), Сто осамдесет пета хрватска (Славонски Брод), Трећа босанско-градишка, Добрињска, Топличка, Јабланичка, Нишавска.

У августу месецу извршено је 56 процената годишњег задатка, рачунајући по норма-часовима. Али извршене количине радова у односу на планиране биле су мање. Значи, уствари се није постигло оно што се планирало. Стога је септембарски задатак био пренапрегнут. Да би он био остварен Генерална дирекција издаје директиву за бољу организацију рада, нарочито на станбеном насељу. Како су се нарочито споро градиле међуспратне конструкције и ту била слаба организација посла, формиране су групе од армирача и тесара и њима постављена конкретна обавеза — да постигну завршавање спрата за десет дана, а да раде под директним руководством шефа деонице. За омладинске радне бригаде захтева се најдетаљнија

анализа њиховог квалитета и бројног стања приликом прављења распореда. Затим, примена новог начина зидања и већа покретљивост механизације.

Да би се надокнадио недостатак квалификоване радне снаге, крајем августа и почетком септембра одабирани су из омладинских радних бригада најбољи и најбистрији омладинци, углавном чланови Партије и кандидати, сврставани у специјалне зидарске, тесарске, армирачке чете, које су прошле кроз недељне семинаре, а затим распоређиване на стручне послове под руководством искусних радника. Коликогод је то изгледало и било ризично, другог пута није било. Први резултати су говорили да омладинци брзо улазе у посао.

Једном речи атмосфера је била врло напета, припремала се велика битка. Битка у којој се по сваку цену настојало да се испуни годишњи план. Са овим изванредним напорима није била удружена и исто толико напорна контрола, тако да су неки радови у наредној години морали поново да се обављају. Постигнути су невиђени успеси у квантитету, али су стручни и надзорни органи често прелазили затворених очију преко слабог квалитета појединих радова.

Припремити довољно материјала за све ове велике послове била је жила куцавица градилишта. У Каони раде 12 пећи, од којих свака за 7 дана да 11 до 12 хиљада килограма креча, али су у изградњи пет нових са механизованим процесом производње, од којих ће свака давати, кад проради, 2 вагона креча за 24 часа. Ту одушевљава стручне раднике Сто педесет друга хрватска бригада са својих 228 шеснаестогодишњака и седамнаестогодишњака, најмлађа од свих бригада које су ту радиле и најбоља, састављена од ученика и ученица у привреди из Златарског Котара у Загорју.

Пуним темпом раде и шљункаре крај Мораве и велика циглана у Батајници. Иако је норма за квалификованог радника 800 цигли на дан, сваки омладинац Дебарске бригаде израђује по 1.000. Бригада, која има 92 омладинца, превезе још под наслон или пећ 35.000 цигала, 40.000 литара воде извади из бунара и

поспе на земљу од које се гради. Само прва два дана омладинци су били помоћна снага, а онда су сами почели да праве циглу.⁴⁷

Одвија се и такмичење у част Тридесетогодишњице Савеза комунистичке омладине Југославије и Петогодишњице ослобођења Београда. Заказала га је Друга дежевска бригада, носилац прелазне заставице Главног штаба и Штаба логора »Јоже Влаховић«. Ова бригада, која је дошла са 244 омладинца место 200 како је било планирано, од првих дана се истицала. И показала се као једна од најбољих.

Већ су се могли сагледати и први резултати овогодишње акције. Студентски град на неким местима већ се уздигао до крова, изникле су до првог спрата зграде у станбеном насељу, појавили су се први спратови на Теразијама. На све стране постижу се значајни резултати. Друга ариљска пет пута ударна на

градилишту број 6 — просечно пребацује норму за 250 процената. Добрим делом то је и резултат добре координације штаба бригаде и деонице. А Трећа подгорска је пример чувања народне имовине уз пребацавање норме од 200 процената. У златарској бригади такмиче се групе у утоваривању камиона земљом. Група Војимира Петрићевића за четири и по минута утоварила је у камион 3.250 килограма земље. Неке бригаде оспособљавају групе за стручне радове. У Петој пожаревачкој ради специјална чета на тесарским радовима. Трећа сребреничка бригада за врло кратко време оспособила се у радионици за израду бетонских елемената, те замењује полуквалификоване стручне раднике.

На градилишту Централног комитета, зграде »Борбе« и Дома синдиката и »Југословенске књиге« такмиче се два велика ривала: Драгачевска и Дежевска

Сл. 10 — Кратак одмор на градилишту увек је пријао. Омладинке Ваљевске бригаде на градњи Студентског града за време одмора.

бригада. Дежевска је у последњој декади августа, радећи на згради „Југословенске књиге“, освојила заставицу Главног штаба. У истој декади Драгачевска је план испунила за пет дана и постала ударна. Дежевци су онда позвали Драгачевце на такмичење. Првог септембра борба је почела. Поред обичних послова обе су бригаде почеле да обављају и стручне: најпре је у Дежевској бригади формирана зидарска група. Онда су и Драгачевци оформили зидарску, па тесарску, па бетонерску. И у првој декади такмичења однели прелазну заставицу Главног штаба. Па су бригаде са истом упорношћу наставиле такмичење — сада за то која ће од њих да однесе заставицу Главног штаба као трајно власништво. Најпре је Драгачевска одлучила да остане десет дана више да би могла да постане још једном ударна, па одмах затим одлучила је исто то и Дежевска.⁴⁸

Стручне групе ничу у свим бригадама, на свим радилиштима и драгоцене су помоћ за убрзање радова. Светониколачка бригада има две чете зидара са 75 омладинаца, Шеста которварошка има чету од 40 омладинаца, Друга битолска чету од 50 омладинаца. Заставу Главног штаба однела је друга чета тесара Сто педесет четврте хрватске бригаде. Они не раде само на изради шалунга, него и на подизању скела, подизању бетонских греда и намештању балкона.

На студентском граду раде специјалне чете тесара Пчињске, Треће беличке и бригаде »Јаша Томић«. Пчињска је дала и чету зидара, једну од најбољих, и чету армирача.

Међутим, ови подаци нису потпуни. Далеко већи број бригада него што је овде наведен организовао се делимично или потпуно за обављање стручних радова. Четврта сенћанска бригада читава је прешла у зидаре и њени су омладинци сами подигли неколико објеката у Панчевачком Риту. И милиционерска бригада је читава постала „стручна“. Од августа до 1 новембра формирано је било 49 стручних чета са 2.560 омладинаца: тесарске 22 са 938, армирачких 16 са 1.103 и зидарских 11 са 517 омлади-

наца. Просечно су прве испуњавале норму са 112, друге са 135 и зидарске са 129 процената што показује њихов велики допринос извршењу плана. Према годишњем извештају Градилишног комитета КПЈ, укупан број омладинаца који су радили стручне послове било је 5.682, што је вероватније.

Покрет за високу продуктивност рада са зидара-стручњака пренео се и на омладинце из радних бригада. Тако је Атанас Куте из Друге ђевђелиске бригаде озидао 19 септембра за пет часова и 15 минута 47,30 кубних метара зида. Четрдесет шест зграда остало је саграђено у Панчевачком Риту рукама његове бригаде.⁴⁹

Међутим, иста таква велика радна битка вођена је и на Аутопуту. И овога пута колектив Аутопута однео је заставицу.

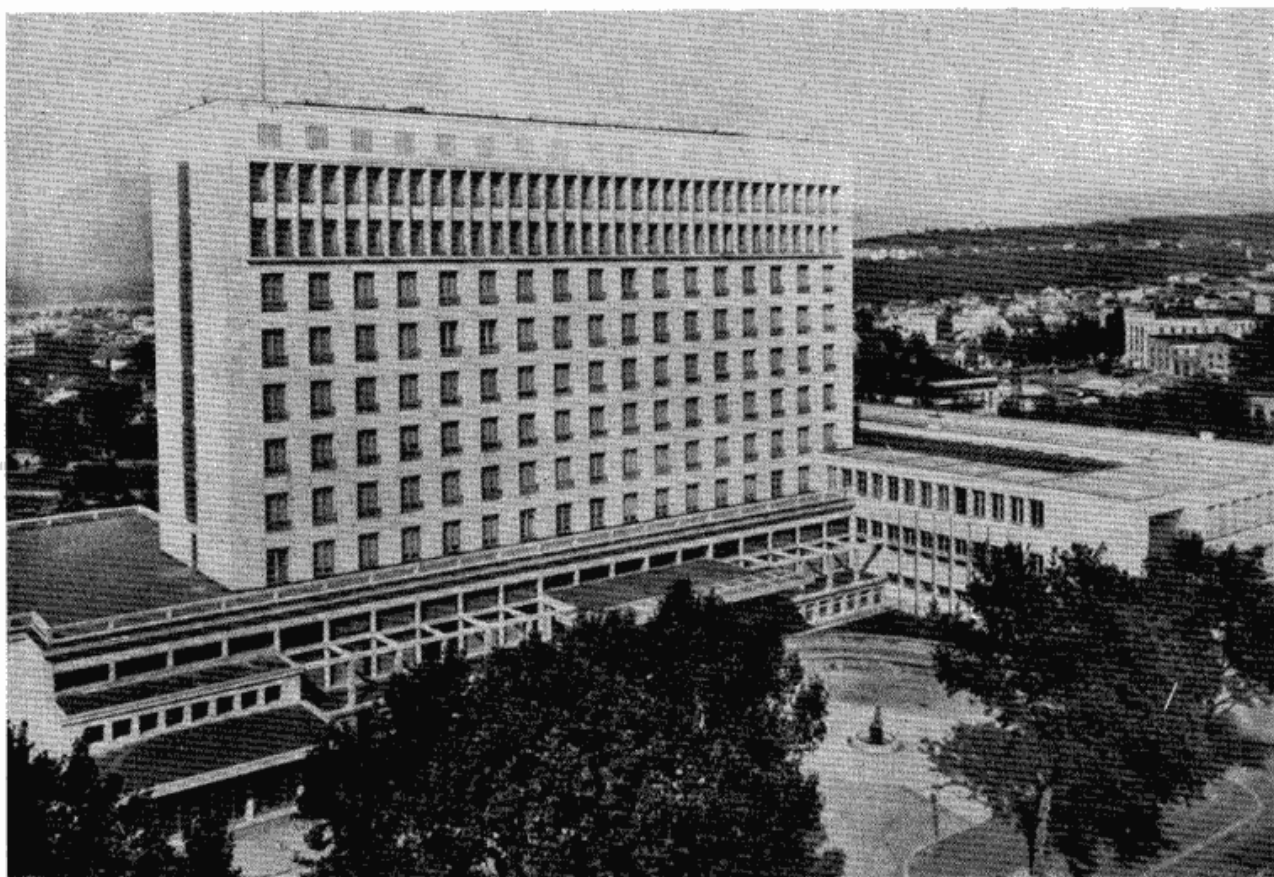
У току овог такмичења, на Новом Београду извршено је 18,31 процената годишњег плана.

Двадесет осмог и двадесет девог октобра одржана је још једна смотре културно-уметничког рада. Првог дана логорске, а другог централна приредба. Услови под којима је ова смотре припремљена били су прилично тешки, јер су скоро редовно чете у једној бригади радиле у разним сменама па се често од сна откидало да се припреме поједине тачке. Највећи успех постигле су бригаде из логора »Франц Розман-Стане«, јер су од 17 бригада њих 14 учествовале на смотри.

Јесењи крос био је завршна фискултурна манифестација. На њему је учествовало 5.467 омладинаца од 6.076 колико их је укупно било.

Бригадама септембарске смене истицао је рок боравка на градилишту почетком новембра. Међутим, још је тако много послова преостало да је њихово даље присуство било неопходно. Тада је почела акција за продужетак боравка.

Иницијативу је дала Четврта неродимска бригада. Прихватиле су је Шеста топличка и Друга вучитрска, затим Војвођанска бригада ударника која је радила на згради Централног комитета Народне омладине Југославије. Она је

Сл. 11 — И највећи београдски хотел „Метропол“ (првобитно намењен за зграду Централног комитета Народне омладине) дело је омладинских руку.

почела први спрат. Требало је радити даље, избетонирати плочу над њим. Било је таквих који су рекли, „Идуће године долазимо у истом саставу да поставимо арматуру. Стубове, на којима смо радили знамо добро и на њима ћемо наставити.“ — Али годишњи план? — запитали су други. И после дискусије одлучено је да бригада остане још 20 дана.⁵⁰ Иако је непрекидно падала кишна норма није падала испод 200 какву су имали у октобру.

И Друга јашатомићка бригада и Друга ужичка су продужиле боравак. Али било је и опортунизма. Од тридесет комуниста у Светониколској бригади само седам се изјаснило за останак преко рока.

У другој половини октобра на Новом Београду радила је Прва титоградска бригада »Грујо Јовановић«. Пошто су за два месеца рада на Аутопуту постали

најбоља бригада, осам пута ударна и два пута похваљена, ових 86 чланова Партије и кандидата и 120 чланова Народне омладине дошли су 15 дана и на Нови Београд. На градилишту Студентског града они су још једном потврдили да су примерни и освојили девето ударништво.

На саветовању секретара основних партиских организација на Новом Београду, одржаном 31 октобра, Батрић Јовановић износи да је од годишњег планског задатка по вредности остварено 73 процента, а по норма-часовима преко 80 процената. Годишњи плански задатак извршаван је под тежим условима него прошлогодишњи, јер је било мање радне снаге. Констатовано је да основне партиске организације нису довољно конкретно водиле борбу за извршење одређених радова, а да су се далеко мање залагале за такмичење, за

његово пуно организовање, него што су то чиниле омладинске радне бригаде.⁵¹ Био је то један вид великог признања омладини.

Поновни долазак студентских бригада

Пред крај овог октобра, хладног и кишовитог, лица на градилишту била су забринута. Зграде још нису под кровом, а киша сипи и нема изгледа да престаје. Одузима многе радне сате, смањује радни ефекат, повећава напоре. Потребно је много помоћне радне снаге које нема. И Партија је поново позвала студенте. За непуна два дана јавило се стотине студената, комуниста и ванпартијаца. Поново су у овој години одвијене заставе прослављених бригада: Економског факултета »Владимир Перић-Валтер«, Правног »Буро Стругар« и Филозофског »Драгица Правица«. Већ првог новембра у логору »Јоже Влаховић« одјекнула је снажна студентска песма, а другог дана ујутру бригадисти — студенти су врвили по зградама Студентског насеља. Једни колицима и вагонетима дотурају шљунак, цемент, песак, а други доносе креч. Неки утоварују материјал на лифтове, а неки га прихватају на петом спрату и разносе. Свако је на свом месту и преко овог живог ланца до мајстора допире све што им је потребно за рад. А у згради? У сваком одељењу по неколико млађих људи. Једни малтеришу, други прикивају летве и трску на плафон, трећи постављају скеле.

Бригада »Владимир Перић-Валтер«, која овде ради, родила се пред полазак на омладинску пругу Брчко—Бановићи 1946 године и понела ударништво одакле и са пруге Шамац—Сарајево. На изградњи хидроцентралне Маврово, постаје седам пута ударна и добија заставицу Главног штаба у трајно власништво. Летос, радећи у Панчевачком Риту, за месец дана је четири пута ударна и добија још једну заставицу Главног штаба у трајно власништво. Бригадну заставу поред четрнаест ударничких значки краси Орден рада и јубиларна споменица.

Бригада студената филозофије »Драгица Правица« носи осам ударничких значки, освојених опет почев од пруге Брчко—Бановићи до Новог Београда летос. Дуго после њиховог одласка летос уграђивани су у палату Претседништва владе, у зграде хотела и станбеног насеља носачи за чију су израду они постали мајстори неколико дана после доласка на градилиште. Сада су видели да 500 соба Студентског града треба омалтерисати. И почели су то да уче одмах. Просипали су малтер у почетку, али и савлађивали „занат“. Формирали су и групе за прикивање летава и трске и постављање скела, све по ланчаном систему.

Групе за стручне послове су формирали и правници. Одлично се снашла на раду од првог дана са својих 125 бригадиста и бригада ванредних студената из савезних установа »Моша Пијаде«.⁵²

У бригади ванредних студената из републичких установа у Београду »Жикица Јовановић-Шпанац« у почетку није све ишло како треба. Нису се познавали, многи су били првипут на акцији. Али су бригадне конференције помогле да норма почне да расте.⁵³

Другога новембра дошле су и бригаде ванредних студената из Нишке и Крагујевачке области. И они су брзо савладали постављање арматуре.

Иако нису били предвиђени, 155 студенткиња и студената Природно-математичког факултета дошли су другог новембра под заставом своје бригаде »Слободан Принцип-Село« на градилиште Студентског града. Раде стручне послове. Њима, као и другим студентским бригадама, долазе често професори и асистенти и држе им предавања да не би заостали у програму.

Ради одавања заслуженог признања бригадама и бригадистима који су остали преко рока и у трећој декади новембра постигли под изузетно тешким временским условима ванредне резултате, Главни штаб омладинских радних бригада на изградњи Београда издао је ванредну одлуку којом су проглашене за ударне следеће бригаде:

— осми пут: Друга модричка и Друга штавичка;

— седми пут: Шеста топличка, Прва војвођанска, Шеста добричка, Двеста двадесет четврта хрватска, Двеста осамнаеста хрватска, Сто осамдесета хрватска;

— шести пут: Двеста двадесет трећа хрватска, Четврта јабланичка, Трећа босанско-градишка, Личка обласна;

— пети пут: Далматинска обласна, Друга параћинска, Пета македонска;

— четврти пут: Две стотине осма хрватска »Братство-јединство«, Трећа љубљанска, Шеста цељска, Трећа штавичка, Четврта новомешка, Четврта љубљанска, Друга поморавска, »Слободан Принцип-Сельо«, »Владимир Перић-Валтер«, »Драгица Правица«, »Буро Стругар«, Осма скопска, Шеста битолска обласна;

— трећи пут: Бјеловарска обласна, Карловачка обласна, Четврта жупско-расинска, Две стотине осма далматинска, Трећа војвођанска, »Моша Пијаде«, »Жикица Јовановић-Шпанац«, Нишка бригада ванредних студената, Друга о-сјечка, Штипска обласна;

— други пут: Прва личка обласна, Седма кулска, Службеничка, Шеста нишка, Девета обласна скопска, Седма битолска, Триста шеста београдска.

За најбољу бригаду шесте смене проглашена је Друга модричка и предата јој застава Главног штаба у трајно власништво. За високе резултате у руковођењу бригадом проглашени су за ударнике сви чланови штаба и командири чета. Даље најбоље бригаде су награђене: Друга штавичка, Обласна мариборска, Сто осамдесета хрватска, Шеста топличка.⁵⁴

Президијум Народне скупштине поводом Дана Републике одликовао је најбоље бригаде Аутопута и Новог Београда. Ову одлуку многе студентске бригаде дочекале су на градилишту. Бригада »Драгица Правица« поред Ордена рада првога реда примила је у трајно власништво и заставицу Главног штаба као најбоља бригада студената у овој ванредној смени. Преко ноћи је у њој никла песма:

„Драгица Правица“ ради к’о машина
зато она с поносом орден рада прима.

Њених 198 бригадиста остварили су просечни учинак од 155 процената изнад норме. Двадесет шест бригадиста стекло је дипломе за стручне послове — углавном за малтерисање. Када је на митингу једанаестог децембра, на завршетку ове ванредне смене, предата застава бригади »Драгица Правица«, поред ње су пети пут проглашене за ударне и бригаде: студената Економског факултета »Владимир Перић-Валтер«, Правног — »Слободан Принцип-Сельо« и »Буро Стругар«. Четврти пут су проглашене за ударне »Жикица Јовановић-Шпанац« и »Моша Пијаде«.

Десетог децембра на градилиштима је освануо снег. Али до краја децембра остале су још бригаде: Новинарско-дипломатске школе »Едвард Кардељ« и Више педагошке школе »Вељко Дугошевић«. Њихов је завет био — остати на Студентском граду до његовог завршетка.

И те године плански задатак извршен је пре рока. Лист *Нови Београд* бр. 89 од 3. I. 1950 године доноси о томе следеће заједничко саопштење Генералне дирекције, Партиског комитета и Главног штаба:

„Двадесет деветог децембра, два дана пре рока радни колектив Новог Београда извршио је плански задатак изградње Новог Београда у 1949 години, који је био за 60 процената већи од прошлогодишњег.

Испуњење плана по појединим објектима је следеће:

Палата Претседништва владе, планирано 56.750 m², остварено 58.536 m² — 103%.

Репрезентативни хотел, планирано 25.000 m², остварено 30.500 m² — 122%.

Станбено насеље, планирано 154.000 m², остварено 158.626 m² — 103%.

Студентски град, планирано 65.892 m², остварено 60.600 m² — 92%.

Насипање терена песком, планирано 1.400.000 m³, остварено 1.404.557 m³ — 100,3%.

Према томе радни колектив Новог Београда извршио је постављене количинске радове.

На палати Претседништва владе довршен је задњи спрат, као и на хотелу.

У станбеном насељу, 20 великих петоспратница изидано је до крова, док је на 20 петоспратница извршено преко 50 процената зидарских радова...

У току овогодишње битке за извршење планских задатака радни колектив Новог Београда извршио је огромне радове. У 1949 години уграђено је: опеке 44.300.800 комада, цемента 42.900 тона, шљунка 134.000 кубних метара, песка 42.620 кубних метара, грађе 33.400 кубних метара, бетонског гвожђа 6.510 тона, креча 8.500 тона...

Упућена је писмена захвалност свим градитељима и налог да се извршење годишњег задатка обележи тридесетог децембра у 17 часова звиждањем свих локомотива и паљбом минама, а у току 30 и 31 децембра одржани су у свим колективима свечани састанци.

Од 357 бригада, две су биле осам пута ударне, седам бригада седам пута, девет бригада шест пута, двадесет пет бригада пет пута. Ови подаци нису сасвим потпуни.⁵⁵ О бригадама које су освојиле прелазну заставицу Главног штаба недостају подаци за средњошколске и студентске бригаде у летњој смени.⁵⁶ Најбоље бригаде по сменама добиле су ову заставицу у трајно власништво.⁵⁷

Треба нагласити да и поред свих ових огромних напора није оспособљен Студентски град за уселење. Први студенти ушли су у његове собе тек идуће зиме Сувише велики послови били су планирани почетком године за овај број градитеља. Ни уз највеће напоре нису могли да их савладају.

Претставници радног колектива, предвођени генералним директором инж. Марком Христићем и помоћником директора Батрићем Јовановићем примљени су код маршала Тита десетог јануара 1950 године. Они су га упознали са оствареним резултатима, тешкоћама које су имали и проблемима које треба решити и предали дарове: албуме са сликама које приказују ток радова и живот омладине и осталих трудбеника и комплет листа *Нови Београд*.

У току зиме на Новом Београду већ буја живот једног нормалног града. Иако се даље ради на свим објектима, радници већ имају спортско и културно-

уметничко друштво, клубове Народне технике, десетог јануара почела је са радом Синдикална школа, Дом културе отворен је 30 новембра првом биоскопском претставом. Двадесет деветог јануара изабран је први раднички савет.

Последња година радова

Фебруара месеца 1950 године извршена је реорганизација предузећа на Новом Београду. Нагли и велики радови, нарочито у 1949 години нису дали времена да се јединствено предузеће »Нови Београд« довољно среди и организационо учврсти. Циљ реорганизације био је да се развије већа иницијатива међу самим произвођачима, да се спроведе рационалније пословање срачунато на то да свако зна колико сме да утроши, да је одговоран за то колико је утрошио финансијских и материјалних средстава. Дотадашња Генерална дирекција постаје административно-оперативни руководилац новообразованих 9 грађевинских предузећа.⁵⁸

Првих дана априла 1950 године већ су прве бригаде биле у логору »Јоже Влаховић«. Према подацима Билтена Главног штаба омладинских радних бригада у првој смени дошле су следеће бригаде: Мостарска, Друга обласна далматинска, Очачка, Рачанска, Трстеничка, Љишка, Суботичка, Ресавска, Косачка, Босанско-граховачка Лековачка, Обласно ријечка, Рамска, Дреничка, Ливањска, Подгорска, Тамишка, Бачко-тополска, Прелошка, Босанско-градишка, Колубарска, Прва обласно осјечка, Прва словенска, Јасеничка, Лепеничка, Власеничко-зеничка, Ораховачка, Бјеловарска, Глинска, Градачачка, Друга обласна осјечка, Гњиланска, Друга словенска, Милешевска, Гостиварска, Прва никшићка, Мурско-собојска, Прва беровска, Нишавска, Прва лопарска, Алибунарска, Граховачка, Прилепска, Велико-кладушка, Млавска, Жупска, Трећа далматинска, Румска, Чаковечка. Према овим подацима било је укупно 49 бригада, од којих је 25 радило на Новом Београду.⁵⁹

Деветог априла код станбеног насе-

ља одржан је свечани митинг 8.000 бригадиста и стручних радника и руководиоца поводом почетка радова. Митинг је отворио командант Главног штаба Мија Лазаревић, а градитеље су поздравили: члан Градског комитета Партије Мираш Јовановић, члан бироа Централног комитета Народне омладине Милорад Пешић и помоћник генералног директора Батрић Јовановић.

Прва ојачка бригада заблистала је од првог дана. Њено име остаће узор за читаву акцију ове године. Пословична је била њена добра сарадња са управом градилишта и стручним радницима и квалитет њеног рада, организација посла и штедња материјала, а у логору богат идеолошко-политички рад. Био је то један снажан и ведар колектив. Ова је бригада заказала првомајско такмичење. Месечни план испунила је десет дана пре рока, а пет дана пре дате обавезе. Двадесет другог априла примила је највеће признање-заставицу Главног штаба која ће се у овој години додељивати најбољој бригади сваких двадесет дана.⁶⁰ Сваких десет дана почеће штабови логора да додељују своје прелазне заставице најбољим бригадама у логору.⁶¹

Друга обласна далматинска бригада била је победник у првомајском такмичењу и други носилац заставице. Остале најбоље бригаде у такмичењу биле су награђене: Прва ојачка, Прва љишка, Прва мостарска.

Победник Друга далматинска позвала је на продужење такмичења у част рођендана друга Тита, које се распламсало врло широко. Бригаде су узимале нове обавезе али и чете, групе и појединци такође. Упоредо са тим текло је и сређивање живота градитеља. Логор »Јоже Влаховић« добија све лепши изглед. У слободним часовима омладинци вредно раде на обнови прошлогодишњих алеја и стаза, прављењу нових, засађивању цвећа, траве, прављењу разних фигура од разнобојног шљунка. Билтен Главног штаба доноси често вести о добрим хигијенским условима у појединим бригадама, или врло оштру критику за супротно.

Првих дана маја дошло је још осам нових бригада на градилиште: Моравич-

ка, Јадарска, Прва ђаковачка, Прва ђураковачка, Прва обласна нишка, Поречка, Друга славонска, Тимочка, које су се укључиле у ово такмичење. Победник је била Личка бригада и 20 маја добила прелазну заставицу.

Ове године свака је омладинска радна бригада подељена на производне десетине или групе које могу бити армирачке, транспортне, зидарске, бетонерске, већ према врсти посла. У десетини има један или два мајстора, један или два полуквалификована радника, и неколико омладинаца. Ефекат се уз овакву организацију рада повећао а контрола рада у овој години била је далеко већа него у претходној.

Двадесет осмог маја становници Новог Београда изабрали су претставнике за народну власт. Формиран је десети рејон града Београда. До пре три године пусти мочварни терен, затим градилишни мравињак, што још увек није престао да буде, Нови Београд је већ пуноправни део града.

Двадесет пети мај био је ударни дан на свим градилиштима. Градитељи су имали посебну штафету, коју је предао другу Титу омладинац Слободан Стефановић.

Титов рођендан био је свечано дочекан: уређеним логорима, украшеним зеленилом, цвећем, паролама, графикама, зидним новинама. На градилиштима било је тог дана све захуктано и свечано расположено. Бригаде су се такмичиле и која ће пре изаћи на градилиште. Ојачка је била у 5 сати већ на радном месту а у 8,15 такмичарска комисија логора јавила је Главном штабу да је Ојачка испунила дневну норму. Евиденција је била врло ефикасна и брза. На свака два сата знали су се најбољи.

Двадесет осмог маја одржан је свечани митинг у Дому културе на Тошном Бунару коме су присуствовали претставници свих бригада. Командант Главног штаба Мија Лазаревић предао је прелазну заставу Првој рачанској пет пута ударној бригади и награде најбољим бригадама прве смене: Првој ојачкој, Првој рачанској, Косаничкој, Прелошкој, Трстеничкој и Другој далматинској бригади.

Сл. 12 — Припреме за фестивал у насељу »Будо Томовић«. Фолклорна група Врањанске бригаде.

Од деветнаестог до двадесет петог маја у свим логорима одржане су смотре културно-уметничке делатности. Оне су обухватале и књижевни конкурс и изложбе културно-просветне и уметничке делатности бригада. Завршна приредба одржана је у Дому културе на Тошином Бунару, двадесет осмог маја. Програм је био врло квалитетан и са одушевљењем поздрављен. Појавио се одличан хор Прелошке бригаде, затим хорови Ријечке и Беровске и Друге словеначке бригаде. Било је и неколико квалитетних групних и соло песама и неколико рецитација. Нарочито масовне биле су фолклорне секције, а међу њима најбоље из Прелошке, Колубарске, Љишке, Прве осјечке, Румске, Рамске и Млавске бригаде. Од 8.000, колико их је било на раду, у програму је учествовало 1.415 омладинаца. Тога дана одржан је и спортски дан градитеља прве смене

у ногомету, одбојци, народном вишебоју и лакој атлетици. У овом финалном такмичењу учествовале су екипе које су изашле као најбоље кроз бригадна логорска такмичења.

Месеци јуни и јули били су у знаку средњошколских бригада. Поред једног броја сеоских, већ су првих дана јуна почеле да пристижу средњошколске бригаде по тек завршеној школској години, тако рећи право из клупе. У јулу месецу то су углавном биле бригаде свршених матураната. Много ведрине и живости донели су средњошколци, а постизали су и одличне резултате на градилишту и поред своје младости. Њихове бригаде освајале су више пута и прелазне заставице. Најбоље међу њима биле су: Прва вршачка, Друга новосадска, Друга титовоужичка, Раваничка, Зрењанинска. Али у том истом времену, ванредне резултате постизале су и сео-

ске: Десета жичка, Моравичка, Ђураковачка, Прва заплањска, Сјеничка, Поречка, Љубићко-трнавска.

У јуну месецу дошле су на изградњу Београда следеће бригаде: Прва јужноморавска, Бригада са Слободне територије Трста — Истарска »25 мај«, Прва заплањска, Друга новосадска средњошколска, Лапска, Друга љубићко-трнавска, Прва новосадска средњошколска, Прва подујевска, Прва вучитрнска сеоска, Прва опленачка сеоска, Прва сјеничка сеоска, Пећка средњошколска, Прва ужичка, Чачанска, Панчевачка средњошколска, Прва орашачка сеоска, Прва пећка сеоска, Друга титово-ужичка, Прокупачка, Друга суботичка, Прва призренска, Прва шабачка, Кључка сеоска, Прва пожаревачка, Драгачевска, Зајечарско-књажевачка, Прва Светозаревска, Друга Параћинска, Моравска, Крагујевачка, Алексиначка, Ваљевска, Нишка, Прва раваничка, Топличка, Прва параћинска, Кикиндска, Кулска, Димитровградска, Друга ваљевска, Прва вршачка, Врањска сеоска, Зрењанинска, Ранковићевачка, Друга левачка сеоска, Друга космајска сеоска, Сенђанска, Трећа суботичка, Рађевска сеоска, Сомборска.

У јулу месецу следеће: Неготинска, Прва смедеревска средњошколска, Прва моравска матурантска, Четврта новосадска средњошколска, Друга кулска, Дванаеста ресавска средњошколска, Косовско-митровичка средњошколска, Друга студеничка, Трећа жупска, Таковска средњошколска, Друга босиљградска средњошколска, Трећа приштинска, Трећа љубићко-трнавска, Копачичка, Обласна нишка, Косјерићка, Мионичка, Неродимска, Ораховачка, Колубарска, Лесковачка, Посавско-тамнавска, Звечанска, Друга орашачка средњошколска, Пиротска, Четврта суботичка, Друга чачанска »Раде Азањац«, Трећа сврљишка, Четврта шабачка матурантска, Трећа ужичка средњошколска »Радоје Марић«, Четврта суворечка, Прва средња новосадска, Друга кикиндска, Друга зрењанинска, Друга драгачевска, Прва подунавска, Хрватска, Друга пожаревачка, Друга вршачка, Четврта деспотовачка, »Младост« (Загребачка), Струмичка.

Десета жичка бригада је објавила такмичење свим бригадама у част Седмог јула, које је настављено ударном декадом у част двогодишњице Петог конгреса.

Међу најбоље бригаде у овом такмичењу спадала је Жичка. На трећој деоници предузећа »7 јули« где је она радила било је само 68% од потребних квалификованих и неквалификованих радника. Захваљујући добро организованом послу и залагању појединаца декадни задатак извршен је седам дана пре рока. И Прва сјеничка бригада која је радила на полагању „А“ носача редовно је испуњавала своје дневне задатке са 218 процената. Трећа новосадска бригада испунила је свој декадни задатак четири дана пре рока и један дан пре дате обавезе, као и Друга поречка, а Друга кикиндска за шест дана. Резултати су били последица залагања појединаца, комплексних група и целих бригада.⁶²

Ударна декада завршена је митингом свих бригада у логору »Милован Миловановић« тридесетог јула. Са митинга је послат поздравни телеграм Централном комитету и другу Титу.

У жеку ових великих радних битки и такмичења, другог јула, одржане су и најзначајније културне и физкултурне манифестације ове године — фестивал и слет градитеља. У јуну месецу одржана је смотре културно-уметничке активности и спортски дани.

Пре подне другог јула, на лепо уређеном стадиону код логора »Милован Миловановић-Луне«, после дефилеа учесника, изведен је спортско гимнастички наступ 3.500 градитеља. Вежбе су се одликовале масовношћу и квалитетом. Из логора »Будо Томовић« 644 омладинаца и омладинки извели су вежбе за значку физкултурника. Вежбу »Наша младост« извеле су бригаде из логора »Јожа Влаховић« са 810 вежбача. Најбоља је била вежба »Братство-јединство« иако најкомплицованија, а извели су је бригадисти из логора »Франц Розман«. Нешто неуједначенија је била вежба 693 омладинаца »Дижимо бригаде« из логора »Јоже Влаховић«. Двеста вежбача из логора »Милован Миловановић« извели су приказ часа општег физичког

образовања. Међу најбољим била је вежба обликовања, изведена од 600 вежбача из логора »Франц Розман«. Следило је лакоатлетско такмичење и такмичење на справама и у партерној гимнастици. Претседник Централног комитета Народне омладине Југославије Милијан Неоричић изјавио је да је слет у потпуности успео.⁶³

У вече је у близини логора »Милован Миловановић« под ведрим небом, на лепо уређеној позорници, приказан врло квалитетан фестивалски програм. Поред бригада присуствовао је и један већи број гостију из Београда. Композитор Јосип Славенски био је одушевљен: „Ова наша свестрано заинтересована и образована омладина потсећа на херојску омладину старе Грчке. Тако су они, под ведрим небом, приказивали своја достигнућа и такмичили се“ — биле су његове речи.

Програм је отворио велики централни хор са две добро увежбане песме. Прву, „Стег Партије“ дириговао је Хранислав Ђурић, а другу — „Петолетка зове“, Душан Костић. Наступили су и хорови Шабачке и Титовоужичке и Бригаде са Слободне територије Трста.

Нарочито квалитетне су биле рецитације, дуети и соло певачке и инструменталне тачке, а највише ведрине су унеле фолклорне тачке Врањске, Димитровградске, Тимочке и Светозаревске бригаде. Победницима фестивала су подељене дипломе и награде.

Од 8.800 бригадиста, колико се у овом месецу налазило на акцији у културном раду је учествовало 4.392, скоро 50% у 187 разних секција.⁶⁴

Значајан датум овог периода претстављају 14 првих завршених слушалаца Радничког техникума на Новом Београду. Пут ових првих слушалаца био је сигурно најтежи, јер су се рађали и расли заједно са градом. У априлу 1948, када је сав тај простор био само мочварно тле са малобројним кућерцима и оскудним повртњацима већ су ови први будући технички кадрови били ту. У првим дугачким приземним зградама добили су и они одмах просторије у којима су учили и становали. Сада су то били готови људи са чврсто одређеним

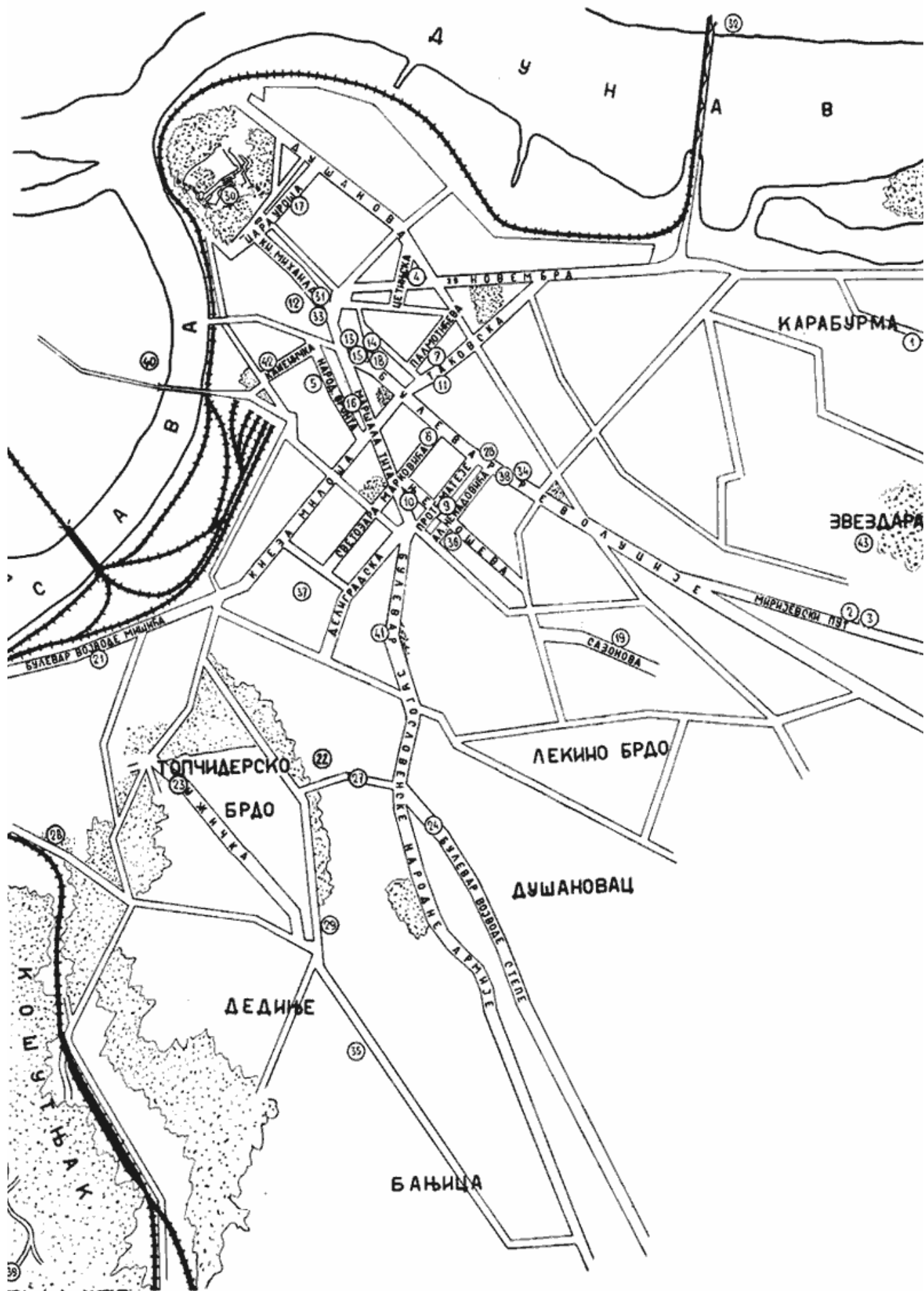
животним путем. Њихова средња оцена на завршном дипломском испиту била је 4,28.⁶⁵

У августу су на изградњу Београда дошле следеће бригаде: Друга ораховачка, Друга мачванска, Тридесет прва далматинска, Прва ђевђелиска, Трећа републичка македонска, Скопска, Истарска »Антонио Бонифађио«, Друга левачка, Друга босиљградска, Друга копаоничка, Горњо-моравска, Друга милешевска, Десета колубарска, Прва републичка македонска, Друга републичка македонска, Крајинска, Кочанска, Азбуковачка, Грачаничка, Таковска, Друга дреничка, Друга хомољска, Седма војвођанска, Шеста војвођанска, Пета војвођанска, Бусановачка, Осамнаеста оцачка, Трећа карловачка, Четврта карловачка, Ситничка, Трећа обласна осјечка, Борска, Тридесета далматинска, Титовоужичка сеоска, Тридесет друга далматинска.

Од двадесетог августа узимају се обавезе за велико такмичење „за извршење годишњег планског задатка“. Свуда се и у заједници са управама предузећа и градилишта, анализира ситуација, утврђују планови, задаци, рокови, па затим на митинзима узимају одређене обавезе.

Омладинци су се врло масовно одазвали позиву за упис другог народног зајма. Први септембар освануо је свечано: логори уређени, украшени заставама, зеленилом, сликама. Уписано је 2,146.300 динара, а одмах уплаћено 522.000 динара.

У септембру и октобру радило је на 33 градилишта 78 бригада са 8960 омладинаца и омладинки. У септембарској смени дошле су следеће бригаде: Друга врањска, Трећа крагујевачка, Поцерска, Трећа дежевска, Пета загребачка обласна, Четврта загребачка обласна, Прва зајечарско-бољевачка, Прва пожешка, Тридесет трећа далматинска, Јабланичко-лесковачка, Друга ваљевска, Прва ђурђевачка »Стјепан Дебељак«, Трећа левачка, Четврта љубићко-трнавска, Заплањска, Загребачка, Билећка, Пета обласна карловачка, Шарпланинска, Четврта јадарска, Вировитичка, Тамнавска, Белопаланачка, Моравско-алексиначка,

А В

КАРАБУРМА

ЗВЕЗДАРА

ЛЕКИНО БРДО

ДУШАНОВАЦ

ДЕДИЊЕ

БАЊИЦА

ТОПЧИДЕРСКО БРДО

МОШУТЊАК

БУЛЕВАР ВОЈВОДЕ МИШИЌА

МИРИЗЕВСКИ ПУТ

САЗОНА

БУЛЕВАР ВОЈВОДЕ СТЕФЕ

АСАНГРАДСКА

ОТВОРА НА НОВИНА

ПРОЈЕКТИС

АН. М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

М. СЛАВОВА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

УЧ. М. МИШУЛИЌА

Прва косметска, Друга косметска, Пета осјечка, Четврта осјечка, Косовско-каменичка, Нишка, Друга пожаревачка, Друга јужноморавска, Друга раваничка, Прва обласна зајечарска, Трећа грачаничка.

Омладина је радила и ове године на великом броју објеката.⁶⁶

На Карабурми завршено је до краја акције 70 монтажних зграда, а 11 зграда на Миријевском путу; у Студентском граду завршени су столарски радови на сва четири блока, а приведено крају малрисување и израда фасада у II и III блоку. Осамнаест вишеспратница станбеног насеља на Новом Београду стављено је под кров. Реконструкција Булевара Црвене армије је завршена, на згради Централног комитета Народне омладине подигнут је и осми, последњи спрат.

На Кружном путу завршене су три велике станбене зграде и зграде штаба батаљона; на Бањици су на свим објектима завршени груби радови. На згради Претседништва владе Србије завршен је трећи спрат. Такође, завршени су грађевински радови на зградама „Борбе“, „Југо-књиге“, „Делини“ и у Пајсијевој улици. На Гинеколошкој клиници и у болничком кругу сви објекти били су завршени до трећег спрата, а један павиљон Медицинске школе стављен је под кров као и два павиљона Високе техничке школе, Економски и Ветеринарски факултет, Шумарски факултет и „Геокарта“.

Оријентациона скица објеката у Београду: 1, 2, 3, 35 — Станбена насеља; 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 36 — Станбени блокови; 13 — Зграда „Југословенске књиге“; 14 — Зграда „Борбе“; 15 — Дом Синдиката; 16 — Извршно веће Србије; 17 — Галерија фресака; 18 — Зграда Централног комитета Савеза комуниста Југославије; 19 — Управне зграде; 20 — Хотел „Метропол“; 21 — Зграда „Геокарте“; 22 — Стадион „Партизана“; 23, 24, 27, 31, 38 — Поправљене, реконструисане, просечене улице; 28 — Летња позорница; 29 — Болница на Дедињу; 30 — Уређење Калемегданског парка; 32 — Објекти у Панчевачком Риту; 33 — Зграда „Делини“; 34 — Техничка велика школа; 37 — Објекти у кругу Опште државне болнице; 39 — Филмски град; 40 — Стадион и купатило „Нови Београд“; 41 — Ветеринарски факултет; 42 — Економски факултет; 43 — Пошумљавање Звездаре и изградња административних зграда.

Да би ови резултати били постигнути бригаде су уложиле велике напоре у последњем такмичењу — за извршење годишњег планског задатка. На градилишту „Геокарта“ свакодневно су се натицале Неродимска и Деспотовачка бригада. Копачничка бригада испунила је декадни план за четири дана. Трећа жупска испунила је месечни план за август осам дана пре рока.

Милешевска бригада која ради тешке послове код предузећа „Ибар“ — Ушће, на истовару шлепова и на машинама за сепарацију и дробљење шљунка, освојила је прелазну заставицу Главног штаба. Захваљујући доброј сарадњи са предузећем „Спачва“, на чијем градилишту ради, Мионичка бригада никада није подбацила норму.

Позната је била међу градитељима ударна група девојака из Прве белопаљаначке бригаде. Користећи се искуством са Аутопута, Миланка Борисова је са Надом Димитровом и Витом Болевом и још две девојке формирала групу за рад на мешалици крупног малтера. Постале су најбоља група у бригади. Док осталим групама треба 10,15 минута да избаце једну корпу малтера, овој групи требало је само 7, па чак и 6 минута.⁶⁷

Градилиште Црнопоточке улице било је једно од најбољих. У августу месецу, кад су се почеле предузимати мере за припрему такмичења за завршење годишњег плана, на овом градилишту је било неколико зграда које још нису биле ни сазидане, а остале су тек биле стављене под кров. Плански задатак који је требало извршити био је да се свих 35 зграда крајем октобра без завршених фасада преда на уселење. Многи су на припреме за митинг гледали са неповерењем због превеликог задатка. Али се заложила партиска, синдикална организација и уз помоћ омладинаца из Четврте карловачке бригаде неповерење је било разбијено. На митингу бригаде, радника и управе предузећа узета је обавеза још већа — да се заврше и фасаде. И Црнопоточка улица је постала поприште пламене битке која је донела успех. Обавеза је извршена, а Четврта карловачка добила прелазну заставицу

ТАБЕЛА I — ПОДАЦИ О РАДНИМ РЕЗУЛТАТИМА ОСТВАРЕНИМ НА ИЗГРАДЊИ БЕОГРАДА ОД 1947—1950 ГОДИНЕ

	1947	1948	1949	1950	Укупно
1. Радних часова	278.112	⊗	14,715.448	● 8,607.865	● 23,601.425
2. Ископано, уграђено и превезено кубних метара земље и песка	84.784	1,733.900	1,404.557	⊗	● 3,223.241
3. Постављено колосека у м.	□	39.829	□	□	39,829
4. Озидано зида у м ²	□	69.535	113.430	⊗	● 182.965
5. Омалтерисано у м ²	□	⊗	213.409	⊗	● 213.409
6. Уграђено бетона у м ³	□	36.540	111.842	⊗	● 148.382
7. Сазидано зграда	□	128	⊗	⊗	● 128
8. Склопљено барака	□	99	□	□	99
9. Калдрмисано путева у м ²	□	66.353	□	□	66.353
10. Вредност остварених радова у динарима	⊗	● 644,400.000	● 1.317,424.000	● 719,834.000	● 2.681,658.000

Легенда: ● Делимични подаци; ⊗ Не постоје подаци; □ Није постојала одговарајућа активност.

Подаци о радним часовима за 1950 годину су од 1 октобра. Међутим, бригаде су радиле још пуних месец дана, закључно са 4 новембром.

Главног штаба. Касније је ту са истим залагањем радила и Друга запланска и такође освојила заставицу Главног штаба.⁶⁸

Последњих дана акције, на Ветеринарском факултету радила је Деспотовачка, пет пута ударна бригада. Њена двадесет и четири омладинца радили су послове стручних радника. Однос бригаде према стручном руководству и радништву био је такав да су сви били жалосни на градилишту кад је одлазила.⁶⁹

Ни у последњим месецима културни и фискултурни живот није био заповиштен. У септембру и октобру одржане су у свим логорима смотре културно-уметничке активности свих бригада, такмичења у атлетици и спортским играма и врло масовни јесењи крос.

Митингом одржаним пред завршеним павиљонима у Студентском граду, 5 новембра завршена је ова четворогодишња епопеја изградње Новог Београда и реконструкције старог дела града. 5.500 омладинаца из 49 бригада последње смене поздравили су Стојан Бјелајаш члан биро-а Централног комитета Народне омладине Југославије и командант Главног штаба Мирољуб Лазаревић, а у име Градског комитета Партије Јуре Сарић. Од 224 бригаде било је 83 шест до четири пута ударних.⁷⁰

Организација живота и рада на акцији

На овој радној акцији постојале су три линије руковођења: партиска, омладинска и стручна.

По партиској линији, бригаде су биле повезане са три руководства. У извештају Главног штаба за 1949 годину наводи се да је највећу помоћ пружао Градски комитет Београда, а комитети Новог Београда и Панчевачког Рита, оријентисани великим делом на проблеме изградње — знатно мању.⁷¹ У омладинским радним бригадама је најчешће било мало комуниста. У 1949 години у 243 омладинске бригаде на Новом Београду било их је 4.000, а у 1950 години 2.119 и 1.848 кандидата. У извештају секретара за изборну партиску

конференцију Комитета 1949 године говори се о томе како је овим младим људима често требало много напора да уђу у проблеме градилишта. Младост кадрова и истовремено велика одговорност доводила је у неуздигнутијим бригадама до појава командантства и примене невазпитних мера према неким омладинцима: кажњавање пожарчењем, рибањем, стражарењем. У оваквим случајевима комитет би редовно интервенисао, исправљао грешке и помагао основним партиским организацијама да стање поправе.

Радом омладинских радних бригада руководио је Главни штаб. Њега је за сваку годину, пре почетка акције, именовао Централни комитет Народне омладине Југославије.⁷² Ово руководство стајало је пред врло бројним и компликованим задацима. Упоредо са упознавањем и савлађивањем проблема на градилишту, текао је један врло широки образовни и васпитни рад са омладином. Понекад би се један део послова одвијао на рачун другог — нарочито у критичним моментима рада на градилишту — као што је била јесен 1949 године, али то је било само изузетно. Главни штабови деловали су редовно као колективно руководство.

У 1949 години непрекидно је јачала улога штабова логора. Иако су се првобитно бавали само организовањем живота у логору, ови су штабови врло брзо почели да се укључују и у проблеме градилишта, јер се то показало као неопходно. Тек у 1950 години су почели да делују и као колективно руководство, да заједнички решавају проблеме свих сектора. За овај средњи кадар штабове логора и одељења Главног штаба, Централни комитет Народне омладине доделио је Новом Београду 50 омладинских руководилаца са курса одржаног преко зиме 1948/49 године. Број је био недовољан с обзиром на компликованост акције, велики број градилишта и логора, све активности које су се на акцији одвијале. Зато су поједина одељења попуњавана кадровима из самих бригада, али су се они свака два месеца мењали, што је претстављало тешкоћу своје врсте.

Сл. 13 — Свој велеградски изглед Булевар Революције (тада Црвене Армије) добио је тек када су га реконструисале омладинске радне бригаде у 1950 години.

Бригадом су непосредно руководили штабови бригада. Од њиховог састава, квалитета и искуства зависио је највећим делом успех бригаде на свим пољима, почев од васпитања до рада на градилишту. За чланове ових руководстава одржавани су семинари пре доласка сваке смене. Кроз предавања и консултације о значају изградње Новог Београда, правилнику омладинских радних бригада, основним проблемима у грађевинарству пружана је штабовима велика помоћ за каснију организацију живота и рада бригада.

Велику помоћ извршењу оперативног плана пружали су омладински руководиоци који су радили као помоћници шефова градилишта, нарочито они на Новом Београду јер су то били искусни кадрови. У Београду у прво време нису постојали помоћници шефова градилишта. Касније, кад су постављени, са много залагања су обављали свој посао и допринели како извршењу плана, тако и разбијању конзервативних схватања којих је било међу стручним руководиоцима и радницима кад је реч о раду омладинских бригада. Уочавајући сав значај и улогу доброг помоћника, у 1950 години њихов је избор са највећом пажњом извршен, они су сви већ били на градилиштима приликом доласка бригада и доста су допринели да посао од првог дана буде добро организован.

Са стручне стране, од 1949 године, поред Дирекције грађевинског предузећа „Нови Београд“, руководили су радовима и Повереништво грађевина и Повереништво за комуналне послове Извршног одбора Народног одбора Београда.

Сарадња Главног штаба са дирекцијом предузећа „Нови Београд“ и управама појединих градилишта била је врло интензивна и обострано корисна. То се не би могло рећи за радове у Београду. Ту су омладинци чинили тек трећину радне снаге, Главни штаб је углавном саобраћао са повереништвима, а ова са управама предузећа која су тек преносила ефективно извршење на управе градилишта. Сувише је дуг био пут за свако решење, а управо овде, због разбијености послова, због недостатка искуства, било је проблема доста.

Централни комитет Народне омладине донео је план живота и рада омладине на радним акцијама. Радно време је одређено на седам часова. Одлазак на починак за прву смену је одређен у 21, а за другу смену у 22 сата.

Дневни распоред живота и рада бригаде изгледао је овако: После устајања 10 минута је трајала јутарња гимнастика, а за даљих 80 минута бригада која ради у првој смени би се умила, подигла заставу, доручковала и изашла на радилиште. Рад је почињао у 6, а завр-

Сл. 14 — Читалачки час.

шавао се у 13 часова. У 10 часова био је одмор од 20 минута, искоришћен за ужи-ну. Од 13 до 14 часова бригада се враћа-ла у логор, умивала се, до 15 часова ру-чала, затим је имала одмор, а онда од 17 до 17,45 часова два пута недељно одр-жавала се предвојничка обука, а у дру-га два дана часови физкултуре. Време од 18 до 19 часова намењено је преда-вањима, политичким информацијама, бригадним конференцијама. У то вре-ме, као и у два слободна дана од 17 ча-сова, раде хорови, дилетанске секције, фолклорне групе, чита се штампа или то време омладинци користе по сопственој жељи. Аналфабетски течајеви радили су свакодневно по један сат. Време од 19 до 20 часова предвиђено је за читање днев-не заповести, спуштање заставе, вече-ру, а затим до 22 часа биоскопска прет-става једаред у 10 дана или позоришна, једаред у 15 дана, или су то време омла-динци употребљавали за разне облике забаве — логорске ватре, приредбе, за-бавне вечери, игранке.⁷³

Омладинске бригаде су биле сме-штене у пет омладинских логора. Два на Новом Београду: »Јоже Влаховић« на Бежаниској коси, на почетку Ауто-пута, и »Милован Миловановић-Луне«, између зграде Претседништва и Глав-ног штаба. Два у Београду: »Будо Томо-вић«, у непосредној близини Стадиона Југословенске армије, и »Франц Ро-

зман-Стане«, у близини Цвијићеве улице и Професорске колоније. Један логор био је у Панчевачком Риту поде-љен на шест мањих. Логори су обухва-тили 2.500 до 11.000 омладинаца. Услови смештаја у градским логорима били су врло добри, док је »Јоже Влаховић« за-остајао како санитетским уређајима, тако и кухињама, а и воде није било довољно у првој години његовог функ-ционисања. Касније су ти недостаци уклоњени. Због удаљености логора у Панчевачком Риту било је проблема око редовног снабдевања бригада у њему.

На акцији је вођена свакодневна бригаа о здрављу омладине. Све су мере биле усретсређене на превентиву како би се у условима концентрације великог броја људства на малом терену обезбе-дили хигијенски услови живота и рада, а на минимум свели услови за појаву епидемије или заразних болести. У то-ме се потпуно успело јер никакве зара-зе за све четири године није било.

У два пријемна центра, од којих је превентива почињала, вршена је сани-тарна обрада: основно купање, деваши-рање, вакцинисање против трбушног тифуса и детаљни преглед бригадиста. У сваком логору постојало је купатило, а на Тошином Бунару — централно, са модерним уређајима.

За заштиту здравља омладине, на акцији је организована мрежа која је

почињала у бригади од санитетског референта бригаде, — члана штаба. За ове референте су држани курсеви прве помоћи и хигијене на којима су оспособљавани за ту дужност. Логори су имали своје амбуланте. Међутим, 120 кревета у овим амбулантама нису били довољни за 50.000 градитеља, те су омладинци лечени и у земунској болници. На акцији су радиле и две зубне амбуланте.

Овако велики број омладине, сакупљен на једном месту, коришћен је и за здравствено просвећивање. У ту сврху је одржано 825 здравствених предавања само у 1949 години, а у наредној 130.

Није био сасвим једноставан посао одржавати хигијену. С једне стране због услова — непрекидне циркулације, доласка и одласка бригада кроз логор, непосредне близине градилишта, али још много више због навика које су појединци, па и већина доносили са собом: отсуство навика за одржавање личне хигијене, недовољно прање и умивање. У то време ограниченог снабдевања, да би сачували добијене ципеле и одело, поједини омладинци су настојали да иду боси и поцепани, не мислећи да се на градилишту могу повредити и инфицирати. Све је то захтевало један упорни и свакодневни васпитни рад и брзо реаговање на кршење хигијенских прописа.

Није се могло замислити да бригада постане ударна ако хигијена у бараци и на градилишту није била примерна. Дешавало се да због слабије хигијене ударништво изостане.⁷⁴ У логорима је постојала прелазна заставица за хигијену и то је био такође један потстрек за одређени начин живота.

У 1949 години је Институт за физиологију рада Српске академије наука од априла до новембра испитивао утицај рада на организам омладинаца. Научна екипа Института је утврдила да је један омладинац — за два месеца добио просечно 2—3 килограма и поред напорног физичког рада, док се здравствено стање у целини поправљало.⁷⁵

Храна је у основи задовољавала, јер су омладинци добијали намирнице по Р₁ А картама тадашњег рационираног

снабдевања, а то је била једна од највиших категорија. Али због слабости у дистрибуцији, храна је била често једнолична, а и због слабог кувања није имала онај квалитет који је могла имати због обиља намирница.

Бригадири су добијали за два месеца рада летње униформе и цокуле, а једно време у току лета плитке ципеле или опанке. Пред крај године добијали су топле униформе и шињеле.

Радна акција — школа омладине

То је откриће још прве омладинске пруге Брчко—Бановићи. Свака даља акција потврђивала је то све снажније. На посебан начин ова на изградњи Београда. Сам долазак нарочито великог броја сеоске омладине из целе земље, па и најзабаченијих крајева, у главни град, укључивање на одређени начин у његов живот, сусрет са разним техничким средствима као што су тролејбуси, трамваји, бродови, авиони и њихова употреба били су школа своје врсте. И сам процес рада на градилишту, армирање, бетонски и тесарски радови, па затим курсеви Народне технике, учешће на логорским разгласним станицама, доприносили су у великој мери подизању техничке културе омладине. Овоме треба додати излете, посете београдским позориштима и музејима, предузећима, па се уверити у коликој је мери сусрет са главним градом био незаборавна импресија за већину омладинаца.

Упоредо са крупним резултатима у изградњи, остваривани су успеси и на културном и политичком плану почев од описмењавања до уметничке самоделатности, од биоскопских претстава до књижевних вечери, од логорских ватри до фестивала, од политичких информација до дискусионих састанака. Сам појам радне акције садржи та два елемента као неодвојива. Приликом сваког додељивања заставице, узимани су у обзир и ови подаци. Не би вредели ни највећи резултати на физичком раду ако се не би посвећивала исто тако велика пажња васпитању омладине.

Разуме се да је полазни ступањ био аналфабетски течај. Још су били свежи трагови прошлости па је и неписмених било много на акцији, али су многа писма први пут написана сопственом руком отишла одавде на разне стране. Захваљујући великој пажњи која је описмењавању посвећивана, постигнут је пуни успех. Најзначајнија је чињеница што је код већине описмењених пробуђен интерес за даље учење и оспособљавање, па су многи од њих ишли на стручне курсеве, развијали се у квалификоване раднике.

У описмењавању је учествовао један број учитеља које су у прве две године обезбеђивала Министарства просвете, а у последњој Повереништво за просвету града. Учитељима су били десна рука омладинци који су најпре прошли кроз кратки семинар за руковођење течајевима.

Кроз политичке информације, одржаване једном недељно, праћени су сви

важни политички догађаји. У центру пажње била је борба наше земље против информбировске кампање и унутрашња политика. Предавања, праћена дискусијом и радом кружока, обрађивала су на једном вишем нивоу и та и основна питања из природних наука. Избор тема вршиле су саме бригаде из једног оквирног програма који је радио Централни комитет Народне омладине Југославије за сваку годину. Треба нагласити да је највише квалитет овога рада остварен у 1950 години захваљујући и двогодишњем искуству и нешто смиренјим радовима и највећој пажњи која је томе поклањана. Средњошколци су у овој години место предавања имали дискусионе састанке, који су редовно били врло живи и одржано их је укупно 44.

Предаваче је обезбеђивао Градски комитет Партије Београда и они су нарочито квалитетни били у последњој години.

Сл. 15 — Омладинке из Осамнаесте оџачке бригаде на изградњи филмског града у Кошутњаку.

ТАБЕЛА II — ПОДАЦИ О КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНОМ, УМЕТНИЧКОМ И ЗАБАВНОМ ЖИВОТУ ОМЛАДИНЕ ОД 1947—1950 ГОДИНЕ

	1947	1948	1949	1950	Укупно
1. Описмењено омладинаца	136	3.329	3.839	2.926	10.230
2. Предавања: политичких и информације	59	6.810	4.046	767	11.682
3. Број омладинаца на стручним курсевима	□	1.982	1.806	□	3.788
— На зимским стручним курсевима	□	3.000	1.200	□	4.200
— На разним образовним курсевима	□	5.742	11.842	□	17.584
4. Одржано приредби и другарских вечери	14	834	336	445	1.629
5. Хорова	⊗	⊗	64	132	● 196
— Број чланова	⊗	6.393	⊗	⊗	● 6.393
6. Фолклорних група	⊗	⊗	74	160	● 234
— Број чланова	⊗	2.656	⊗	⊗	● 2.656
7. Драмских секција	⊗	⊗	100	⊗	● 100
— Број чланова	⊗	200	⊗	⊗	● 200
8. Литерарних секција	□	□	⊗	29	● 29
— Број чланова	□	421	⊗	2.280	● 2.701
9. Ликовних секција	□	□	⊗	21	● 21
— Број чланова	□	266	⊗	480	● 746
10. Укупно секција	⊗	⊗	238	● 342	● 580
— Укупно чланова	⊗	9.936	⊗	20.253	● 30.189
11. Одржано филмских претстава	6	1.466	478	230	2.180
12. Одржано приредби са стране	□	⊗	230	109	● 339
13. Одржано фестивала и смотри	□	2	4	5	11
— Број учесника	□	6.592	● 2.237	8.000	● 16.829
14. Број излетника	□	⊗	22.892	16.900	● 39.792
15. Број омладинаца на обиласку града	□	⊗	⊗	54.463	● 54.463
16. Број омладинаца на шетњи бродом	□	□	1.000	3.000	4.000
17. Број прочитаних књига	⊗	78.496	65.000	⊗	● 143.496
18. Зидних новина	27	2.917	⊗	⊗	● 2.944

Легенда: ● Делимични подаци; ⊗ Не постоје подаци; □ Није постојала одговарајућа активност.

Окупљеност омладине на дуже време коришћена је и за дуже курсеве. Поред стручних, о којима је већ било речи, организовани су и курсеви за омладинске руководиоце: библиотекарски, кинооператерски, за руководиоце фискултуре, предвојничке обуке, алфабетских течајева, хорове и дилетантске драмске групе, затим задружни и курсеви Народне технике. Подизао се тако кроз акцију врло драгоцени кадар за рад омладинских организација на терену.

И културни живот омладине био је разноврстан и богат. Најзначајније је свакако то што су многи омладинци овде по први пут почели да учествују у разним формама културно-уметничког рада, можда и сами први пут открили сопствену склоност и способност. Смотре и фестивали и изложбе утицали су у знатној мери на интензивност овога рада, појачавали жељу да се и ту постигне највише.

У бригадама су врло често гостовала београдска културно-уметничка друштва, мада не увек и са квалитетним програмима. Њихов допринос културном животу градитеља био је врло значајан.

Једном недељно или једном у десет дана приказивани су филмови, а сваке друге недеље за време сезоне откупљиване су позоришне и циркуске претставе.

Добро озвучени логори и градилишта, нарочито на Новом Београду, омогућили су омладини да редовно слуша све емисије разгласних станица које су давале и самосталне редовне емисије поред преноса са Радио-Београда.

У логорима су постојале добро уређене и прилично богате библиотеке, а имала их је и свака бригада. Бригаде су редовно добијале штампу и омладинци су добар део слободног времена поред забаве, посвећивали и књизи и штампи.

Треба нагласити да ипак није у довољној мери коришћена близина Београда, нарочито у том смислу да омладинци упознају и чују познате уметнике: писце, глумце, музичаре. Било је таквих посета, али у незнатном броју.

Фискултурни живот градитеља био

је врло богат. Поред редовних облика: јутарње гимнастике, часова општег физичког образовања, организованих првенстава и такмичења, спортских дана и слетова, то је била омиљена активност градитеља и у слободном времену. Нарочито је значајно било то што су се сеоски омладинци често први пут овде упознавали са појединим спортским играма: кошарком, рукометом, на пример, и први пут их упражњавали.

У почетку необични, часови јутарњег вежбања брзо су постајали навика градитеља и помагали им да савладају крупне задатке на градилишту. И часови општег физичког образовања имали су за главни циљ подизање радне способности омладинаца, а обиловали су и разним спортским и елементарним играма. Настојало се такође да имају и забавни карактер. Ради овога су одржавана честа саветовања са фискултурним инструкторима у логорима, а 1950 године у Државном институту за фискултуру одржаван је сваког четвртка семинар. Фискултурни инструктори били су омладински руководиоци који су на курсевима Централног комитета Народне омладине оспособљавани за рад са бригадама. Њима су помагали у раду зборови помоћника, којих је било 5—15 у свакој бригади, за тај посао припреманих на самој акцији.

Такмичење за значку фискултурника било је врло развијено и многи омладинци положили су потребне норме баш на акцији. Нарочито је педантно то такмичење обављано у 1950 години.

У свим годинама сем последње у бригадама је двапут недељно одржавана предвојничка обука. Настава се добро савлађивала, јер су руководиоци обуке у бригадама оспособљавани за то на дванаестодневном семинару пре доласка бригада. Обука је обухватала војнополитичко образовање, гађање, стручну наставу и логорски живот.⁷⁶ Највећи интерес омладинци су показивали за гађање, које се обављало у свакој смени.

Импозантне су бројке ове трогодишње активности. И ауторитативне. И говоре саме. Можда је за некога то суво. Али треба видети људе иза њих, па осетити снагу тог сведочанства. Мада

ТАБЕЛА III — ПОДАЦИ О ФИСКУЛТУРНОМ ЖИВОТУ ГРАДИТЕЉА ОД 1947—1950 ГОДИНЕ

	1947	1948	1949	1950	Укупно
1. Учесника на кросу	□	□	12.161	11.468	23.629
2. Освојено фискултурних значки	898	1.431	22.852	1.952	27.133
3. Број такмичења у народном вишебоју	60	897	1.116	112	2.185
— Број учесника	⊗	127.844	104.799	14.472	● 247.115
4. Број разних спортских сусрета	110	51.393	100.927	5.047	157.477
— Број учесника	⊗	211.214	437.127	77.488	● 725.829
5. Број слетова	□	3	3	1	7
— Број учесника	□	28.000	14.924	3.500	46.424
6. Предавања за фискултурне руководиоце	□	□	⊗	1.471	● 1.471
— Број учесника	□	□	⊗	14.362	● 14.362
7. Часова општег физичког образовања	□	⊗	5.036	2.562	● 7.598

Легенда: ● Делимични подаци; ⊗ Не постоје подаци; □ Није постојала одговарајућа активност.

ТАБЕЛА IV — ПРЕГЛЕД УЧЕШЋА ОМЛАДИНЕ И БРИГАДА НА РАДНИМ АКЦИЈАМА ОД 1947—1950 ГОДИНЕ

	1947	1948	1949	1950	Укупно
1. Број градилишта	3	11	50	35	99
2. Број бригада	5	318	357	224	904
— Од тога					
осам пута ударних	—	—	2	—	2
седам пута ударних	—	—	7	—	7
шест пута ударних	—	6	9	7	22
пет пута ударних	—	18	25	24	67
четири пута ударних	—	62	⊗	52	● 114
ударних	5	296	331	221	853
3. Број бригадиста	1.412	49.800	58.307	32.870	142.389
— Од тога					
ударника	237	9.023	8.620	4.002	21.882
похваљених	240	12.877	17.783	14.876	45.776

Легенда: ● Делимични подаци; ⊗ Не постоје подаци.

нема те цифре која би била у стању да изрази овај младалачки занос и одушевљење са којима се све на акцији извршавало. Само је Револуција била испред тога. И одмах поред ње, одмах иза ње били су ови радни заноси и прегнућа.

Није било мало омладинаца који су, слушајући за ратне подвиге омладине, понели у срцу и једну жалост а и стрепњу да је доба херојства и подвига прошло, да њима ништа слично и велико није остало, који су сматрали заувек минулим возове омладине, са заставама, паролама, цвећем, кад заједно са хуком локомотиве путује и снажна омладинска песма о љубави према земљи и спремности да се за њу све да, или марш батаљона и бригада чија песма то исто говори. Али време радних акција убрзо је отклонило ту њихову стрепњу и пружио им нове, њихове могућности за подвиге, за нове песме, поново су прорадили возови ведрине и оживеле бригаде. Традиција се настављала, у новом времену на нови начин. Тако се може и тумачити онај масовни и свакодневни хероизам омладине на радним акцијама. Покољење, расло на ратним традицијама Партије, СКОЈ-а и омладине на овај начин манифестовало је своју оданост истим идеалима. Неоправданост и жестина информбировских напада на нашу земљу у то време били су само један потстрек више за резултате којима се доказивала исправност става наше земље и њеног руководства.

И овде су као и у току рата ницале бројне песме, често наивне по своме склопу, али израз најплеменитијих тежњи. Омиљена је била она коју су бригаде пуним грлом певале у свакој прилици — од поласка на радну акцију до њеног завршетка:

Са рада се враћамо ведро чела, смели ударници Титови, млади градитељи.
Један, два, један два, омладина Титова
креће на рад, зове изградња.

Или она друга:

Ој, Централни комитете
одбијамо све клевете,
све клевете и све лажи,
за наш народ то не важи.

Или су то опет биле речи складно сложене, скандиране од свих бригада:

Један, два, три, на кубике нагари.

Ура, напред, за кога?

На народ, за Партију, за Тита!

За ову су младост поезија били ку-бици, понос значка градитеља, част ударништво. Бригаде су живеле као организам по два месеца, по месец дана. Онда су се враћале, расформирале. Није један уздах то пропратио. Али дух бригаде живео је у свести и сећању ових омладинаца и традиција је расла.

У процесу рада, заједно са ликом овог простора, мењао се и лик, свест градитеља. Јасно, брзо, револуционарно. Младалачко одушевљење, појачано присуством великог броја омладине са јединственим циљем, помагало је остварење врло крупних задатака, а управо то стварало је нове људе, уколико то нису били већ и пре доласка на акцију. Рад и колективни дух чупали су младог човека из уског гледања и отварају му широк видик, јачали веру у удружену снагу, у моћ колектива, у снагу народа. Растао је тако лик младог социјалистичког грађанина. Кроз живот на акцији много се постигло у развијању другарства, осећања за колектив, развијању радних особина а донекле и сузбијању лоших навика (псовке, неуредност, некултурно понашање). Спровођење прописа у логорском животу много је допринело развијању смисла за тачност и ред и свесну дисциплину.

Акција је била велика животна и политичка школа. Основни успех и значај управо и лежи у том свестраном политичком и културном васпитању сваког омладинца и омладинке. Заједнички живот и рад много су допринели и даљем упознавању и зближењу омладине из различитих крајева и република, као и разних занимања.

Приврженост градитеља изградњи социјализма, Комунистичкој партији и њеној политици највише је дошла до изражаја баш кроз борбу против непријатељског рада информбировских партија. Ванредни резултати остварени у многим такмичењима били су најбољи доказ оданости. Али не само то. Свакодневни живот бригада, приредбе, диску-

сије, песме, све је било прожето свешћу о томе како велику битку за истину води наша земља и спремношћу да се у њој учествује свом својом снагом и без много и великих речи, као у једној, по себи јасној ствари.

Још једна мисао треба да буде увек присутна кад се говори о Новом Београду: да се овде радило са најоскуднијим и минималним средствима, нарочито у почетку, у данима блокаде, кад смо се нашли сами. Затим, да су омладинске радне бригаде први пут градиле један град — објекте високоградње и то на једном специфичном терену — песковитом, па због тога на неуобичајени начин. Да редовно бригада није радила као целина, већ разбијена, тесно везана за стручне раднике, а то је знатно отежавало организацију посла. Коначно, да се овде морало радити строго плански, а планови су често недостајали због брзине изградње. И све се то ипак савлађивало са једном задивљујућом

упорношћу, са једном неочекиваном умешношћу, са најмањим могућим процентом грешака.

Бели се данас, већ десет година по завршеним радовима на овој акцији, и сјаји увече са хиљаду очију палата Савезног извршног већа. Буја око ње велики парк, зеленило. Ни трага од песка, пустаре, мочваре. Умукао је тутањ машина, песма и узвици омладине, стоји само велико дело младих мишица и омладинских заноса.

У даљини, у јунске дане, светле стотине прозора над књигом у Студентском граду. Већ су из њега за ових десет година отишле генерације које су га сопственим рукама градиле.

Хиљаде људи и деце живи иза прозора станбеног насеља на Новом Београду. Као да над њима трепери и куца једно велико срце, један занос који није знао за „не може се“, један широки топли осмех испод ознојеног чела.

Расте град на Карабурми, на Мири-

Сл. 16 — Четна конференција је била анализа резултата, слабости и договор о раду. Средњошколска Чачанска бригада насеља »Франц Розман-Стане«, јула 1950 године.

Сл. 17 — Изглед зграде Савезног извршног већа 1958 године. Крило зграде према Београду.

јевском путу, хиљаде људи нашло је ту свој дом.

Као сивобели галеб пружио се „Метропол“, на чијим су зидовима, бетонским стубовима некада пароле, речи, цифре, говорили о младим градитељима, о слави бригада и позивали на нове успехе.

Снабдева Панчевачки Рит све комплексније Београд. — И ту смо ми почели — као да причају хиљаде невид-

љивих омладинских руку, вијоре бригадне заставе избледеле од киша и сунца, потргане ветровима.

Нема више омладинских насеља, разграђена су, нестала, а како је кључао даноноћно један интензиван, богат живот у њима.

Склопљена је последња страница још једне грандиозне хронике о великом делу омладине Југославије. Минуо је корак историје овога града.

НАПОМЕНЕ

¹ До материјала за овај напис било је веома тешко доћи. У Централном комитету Народне омладине Југославије уништена је сва архива са радних акција која је садржала разне извештаје и анализе главних штабова, статистичке податке, одлуке о важнијим пословима који су на акцијама предузимани и обављани, о проглашењу најбољих бригада, податке о бригадама учесницама и свим резултатима. Основни материјал за овај чланак био је један примерак листа „Нови Београд“ који се чува у Народној библиотеци у Београду, извештаји главних штабова из 1947 и 1949 године, Билтен Главног штаба из 1950 године и листови *Омладина* и *Борба*. Иако пружају релативно доста материјала, ипак су то оскудни и непотпуни подаци за овакав један херејски подухват као што је била акција изградње Београда у овим годинама.

² Борба од 19 јула 1947 године.

³ Сви подаци за 1947 годину узети су из говора Воје Црњанског, команданта штаба, на завршном митингу трећег децембра те године.

⁴ У овом материјалу под називом „зграда Претседништва“ подразумева се садашња палата Савезног извршног већа на Новом Београду.

⁵ Из причања Воје Црњанског.

⁶ Борба од 30 децембра 1947 године.

⁷ Борба од 14 фебруара 1948 године.

⁸ *Омладина* бр. 23, од 20 марта 1948 године и *Нови Београд* од 9 маја 1948 године.

⁹ *Нови Београд* број 1, од 17 априла 1948 године. То је у овој години био лист Главног штаба омладинских радних бригада на изградњи Београда. У 1949 години то је постао

лист радног колектива на Новом Београду и као такав излазио до 25 маја 1950 год. Спомен плоча о којој је реч налази се лево од новог пута за Земун, око један километар удаљена од новог земунског моста, оног на који се излази Бранковом улицом.

¹⁰ *Омладина*, лист Народне омладине Југославије (у даљем тексту: *Омладина*) број 43, од 29 маја 1948 године.

¹¹ *Нови Београд* бр. 14, од 17 јула 1948 г.

¹² *Нови Београд* бр. 12, од 4 јула 1948 г.

¹³ *Омладина* бр. 66, од 17 августа 1948 године, и *Нови Београд* од 25 септембра 1948 године.

¹⁴ *Нови Београд* бр. 27, од 16 октобра 1948 године.

¹⁵ *Нови Београд* бр. 27, од 2 октобра 1948 године.

¹⁶ *Омладина* бр. 85, од 19 октобра 1948 године.

¹⁷ *Омладина* бр. 87, од 26 октобра 1948 године.

¹⁸ *Нови Београд* бр. 33, од 27 новембра 1948 године.

¹⁹ *Нови Београд* бр. 32, од 20 новембра 1948 године.

²⁰ Шест пута ударне биле су следеће бригаде: Прва сежанска, Прва бригада Народне милиције, Прва бригада курсиста за руководиоце предвојничке обуке, Четврта добојска, Друга љишка. Пет пута ударне бригаде у 1948 години: Прва пожешка, Трећа бањалучка, Двадесет четврта загребачка средњошколска »Братство-јединство«, Осма загребачка, Прва приштинска, Четврта војвођанска, Друга златиборска, Трећа мостарска, Друга азбуковачка, Трећа милиционерска, Друга златарска, Друга гатачка, Трећа ваљевска, Девета славонска, Трећа моравичка, Трећа босанско-бродска, Пета кулска, Друга зајечарска, Прва титоградска. Једна од ових бригада постала је шест пута ударна, али се није могло утврдити која.

²¹ Бригаде — носиоци прелазне заставнице Главног штаба у 1948 години:

24 априла — Прва драгачевска; 4 маја — Зрењанско-бегејска; 11 маја — Врбовачка; 22 маја — Трећа косметска; 3 јуна — Прва пожешка; 13 јуна — Таковска; 25 јуна — Пакрачка; 3 јула — Друга мостарска; 10 јула — Бригада Народне милиције; 20 јула — Друга мостарска; 4 августа — Прва београдска; 14 августа — Трећа загребачка студентска; 25 августа — Друга мостарска средњошколска »Анте Зуавић«; 4 септембра — Бригада предвојничке обуке; 14 септембра — Друга златиборска; 24 септембра — Друга гатачка; 5 октобра — Пета кулска; 16 октобра — Трећа босанско-бродска; 25 октобра — Прва морнарска; 6 новембра — Друга сјеничка; 16 новембра — Титоградска; 27 новембра — Бригада резервних официра »Бошко Каралић«.

²² На једанаест градилишта радиле су бри-

гаде у 1948 години на Новом Београду: градилиште број један — зграда Дома ученика у привреди и циглана, број два — побијање шипова за зграду Претседништва, број три — изградња колосека, путева, улица у насељу Тошин Бунар, број четири — изградња обалотврде Дунава, број пет — канализациони и водоводни радови у колонији Тошин Бунар, број шест — станбено насеље, број седам — зграда Претседништва, број осам — хотел, број девет — станбене зграде, број десет — станбена зграда на Обилићевом Венцу у Београду, број једанаест — кречане у Источној Србији и багери.

²³ Ове две зграде налазиле су се на простору предратног сајмишта — на десној страни чим се сиђе са старог моста за Земун.

²⁴ Према листу *Нови Београд* број 37, од 1 јануара 1949 године, ту су биле бригаде: Дванаеста јасеничка, Јабланичка, Грузанска, Лесковачка, Крагујевачка, Посавско-тамнавска, Поморавска, Ариљска, Пчињска, Љишка, Раћевска и Драгачевска.

²⁵ Омладинске радне бригаде су у 1949 години градиле следеће објекте у Београду: 15 вишеспратница станбеног насеља на Карабурми, 34 станбене зграде насеља у Црнопоштој улици, 14 станбених зграда на Миријевском путу, станбене зграде у Цетињској улици, станбене зграде у улици Народного фронта, станбени блок на углу улице Јована Ристића и Булевара Црвене армије, станбене зграде у Палмотићевој улици, у Штросмајеровој и Његошевој, Проте Матеје улици и Пајсијевој, станбени блок у Таковској улици, на Обилићевом Венцу, палату »Југословенске књиге« и »Борбе«. Дом синдиката, Претседништво владе Народне Републике Србије — сада Извршно веће Народне Републике Србије, Галерију фресака, доградњу два спрата на згради Централног комитета Комунистичке партије Југославије, 14 канцелариских зграда у Сазоновој улици, зграду Централног комитета Народне омладине Југославије — према измењеној намени сада је то хотел »Метропол«, зграду »Геокарте«, Стадион Југословенске народне армије, реконструкцију Ужичке улице на Вождовцу, реконструкцију Булевара војводе Степе Степановића, реконструкцију улице Кнеза Михаила. Поправљале су улице: Булевар Југословенске армије, Булевар маршала Тита, градиле улице око станбене колоније у Цвијићевој улици, просецале улицу Омладинских радних бригада, изграђивале улицу Динка Рањине и прилазне путеве до Стадиона, Летњу позорницу у Топчидеру и болницу на Дедињу, велики колектор на Душановцу, уређивале Калемегдан и пошумљавале Звездару. Поред тога, у Панчевачком Риту 736 објеката, од којих су већи део пољопривредне зграде, а мањи део станбене и управне зграде, стављено је под кров и оспособљено за уселење.

²⁶ *Нови Београд* број 51, од 10 априла 1949 године.

²⁷ *Нови Београд* број 52, од 17 априла 1949 године.

²⁸ Омладина број 34, од 22 марта 1949 године.

²⁹ Омладина број 44, од 14 априла 1949 године.

³⁰ Омладина број 47, од 21 априла 1949 године.

³¹ Омладина број 51, од 1 маја 1949 године.

³² Омладина број 48, од 27 априла 1949 године.

³³ Нови Београд број 58, од 29 маја 1949 године.

³⁴ Омладина број 69, од 14 јуна 1949 године.

³⁵ Омладина број 62, од 29 маја 1949 године.

³⁶ Омладина број 72, од 21 јуна 1949 године.

³⁷ Нови Београд број 62, од 27 јуна 1949 године.

³⁸ Састав ове делегације био је следећи: шестострука ударница Алибунарске бригаде Радава Салевић, двоструки ударник Главне механичке радионице Миломир Милић, троструки ударник, командант Посавско-дервентске бригаде Лазар Неговановић — Омладина број 76, од 30 јуна 1949 године.

³⁹ Омладина број 73, од 23 јуна 1949 године.

⁴⁰ Омладина број 80, од 10 јула 1949 године.

⁴¹ Омладина број 82, од 14 јула 1949 године.

⁴² Нови Београд број 89, од 31 јула 1949 године.

⁴³ Омладина број 90, од 2 августа, и Нови Београд број 68, од 8 августа 1949 године.

⁴⁴ Омладина број 88, од 28 јула 1949 године.

⁴⁵ Нови Београд број 69, од 15 августа 1949 године.

⁴⁶ Омладина број 98, од 21 августа 1949 године.

⁴⁷ Нови Београд број 72, од 5 септембра 1949 године.

⁴⁸ Омладина број 108, од 13 септембра 1949 године.

⁴⁹ Омладина број 123, од 18 октобра 1949 године.

⁵⁰ Омладина број 131, од 6 новембра 1949 године.

⁵¹ Нови Београд број 81, од 7 новембра 1949 године.

⁵² Нови Београд број 82, од 15 новембра 1949 године.

⁵³ Нови Београд број 83, од 22 новембра 1949 године.

⁵⁴ Нови Београд број 85, од 6 децембра 1949 године.

⁵⁵ Према непотпуним подацима, у 1949 години на изградњи Београда биле су следеће бригаде више пута ударне:

осам пута — Друга модричка и Друга штавичка;

седам пута — Прва милиционерска, Шеста топличка, Прва војвођанска бригада удар-

ника, Сто осамдесета хрватска, Шеста добричка, Двеста осамнаеста хрватска, Двеста двадесет четврта хрватска;

шест пута — Шеста жичка, Грачаничка, Прва моравичка, Друга ужичка, Двеста двадесет трећа хрватска, Четврта јабланичка, Трећа јабланичка, Трећа босанско-градишка, Обласна личка, Обласна мариборска »Тридесетогодишњица СКОЈ-а«;

пет пута — Прва бањалучка, Кадањска, Пожешка, Прва бегејска, Осма невесињска, Прва сежањска, Прва тамишка, Друга босанско-новска, Прва љубићко-грнавска, Прњаворска, Шездесет трећа хрватска, Четврта поморавска, Друга приједорска, Савешко-савињска, Осамдесета хрватска, Четврта фочанско-калиновачка, Двеста осамнаеста хрватска, Обласна далматинска, Друга параћинска, Пета републичка македонска, »Жижица Јовановић-Шпанац« (новембарска смена), »Драгица Празица« (новембарска смена).

⁵⁶ Према не сасвим потпуним подацима бригаде — носиоци прелазне заставице Главног штаба у 1949 години биле су:

— Пожешка бригада са 193 омладинца. Радиле зграде на Теразијама.

— Прва бањалучка »Бошко Каралић« са 170 омладинаца. Радиле на хотелу у Новом Београду.

— Шеста жичка са 137 омладинаца. Радиле зграде на Теразијама.

— Прва сежанска са 120 омладинаца. Радиле на хотелу на Новом Београду.

— »Разбијачи клевета« — бригада демобилисаних морнара са 140 чланова. Радиле прву петоспратницу у Станбеном насељу.

— Босанско-новска са 93 омладинца. Радиле станбену зграду на Обилићевом Венцу.

— Босанско-шамачка са 128 омладинаца.

— Прва ужичка средњошколска »Радоје Марић« са 226 омладинаца. Радиле на Студентском граду.

— Друга подгорска бригада.

— Бригада студената Економског факултета »Владимир Перић-Валтер«. Радиле у Панчевачком Риту.

— Прва косовско-митровачка средњошколска из логора »Милован Миловановић«.

— Трећа приједорска са 202 омладинца.

— Прва сомборска.

— Прва моравичка са 71 омладинцем. Радиле на транспорту материјала.

— Друга трстеничка. Радиле зграде на Теразијама: »Борбе«, »Југословенске књиге«, Дом синдиката и на згради Централног комитета Комунистичке партије.

— Друга дежевска са 244 омладинаца. Радиле зграде на Теразијама.

— Трећа драгачевска. Радиле зграде на Теразијама.

— Шеста топличка са 128 омладинаца. Радиле на станбеном насељу на Новом Београду.

— Друга ђевђелиска. Радиле у Панчевачком Риту.

— Друга модричка са 293 омладинца.

— Прва милиционерска са 176 омладинаца. Радиле на Новом Београду.

— Штавичка. Радила на згради Централног комитета Комунистичке партије Југославије.

— Обласна мариборска »Тридесетогодишњица СКОЈ-а« са 111 омладинаца.

— Бригада ванредних студената запослених у републичким установама у Београду »Жикица Јовановић-Шпанац«. Радила на Претседништву владе.

— Бригада студената Филозофског факултета »Драгица Правица«. Радила на Студентском граду.

— Бригада студената Новинарско-дипломатске школе са 95 омладинаца. Радила на Студентском граду.

⁵⁷ Бригаде које су у 1949 години добиле заставицу Главног штаба у трајно власништво као најбоље бригаде своје смене. Подаци нису потпуни.

— Прва сежанска, једном похваљена и пет пута ударна бригада.

— Прва ужичка средњошколска, трипут ударна »Радоје Марић«.

— Прва моравичка, шест пута ударна.

— Бригада студената Економског факултета »Владимир Перић-Валтер«, четири пута ударна.

— Прва милиционерска, седам пута ударна.

— Друга модричка, осам пута ударна.

— Бригада студената Филозофског факултета »Драгица Правица«, пет пута ударна.

⁵⁸ Предузеће број један ради на Техникуму, циглани, економији — специјализује се као предузеће за индустријску градњу; број два ради на завршавању кречана и изводи све режиске радове; број три ради на изградњи улица; број четири изводи радове на обалоутврди; број пет спроводи канализацију и водовод; број шест гради станбени рејон; број седам специјализује се за репрезентативне зграде — гради Претседништво владе и хотел; број осам ради на новом станбеном насељу; број девет ради на довршењу Студентског града. Формирају се затим: Предузеће за паркове и зеленило, Предузеће за сондирање и испитивање материјала, а од помоћних: транспортна, за производњу грађевинског материјала и нека слична. Нови Београд број 94, од 7 фебруара 1950 године.

⁵⁹ За ову годину нигде нису постојали груписани подаци о бригадама, већ су подаци извучени из свих бројева Билтена Главног штаба. Могу се сматрати тачним.

⁶⁰ Прелазну заставицу Главног штаба омладинских радних бригада у 1950 години освојиле су следеће бригаде:

— 20 априла, Прва ојачка бригада. Логор »Јоже Влаховић«, градилиште Студентског града.

— 30 априла, Друга обласна далматинска бригада победник у првомајском такмичењу — добила заставицу у трајно власништво.

— 10 маја, Љишка бригада из логора »Будо Томовић« (141 бригадист).

— 30 маја, Прва рачанска пет пута ударна

бригада из логора »Јоже Влаховић« (184 бригадиста). Градилиште Студентског града.

— 20 јуна, Бураковачка бригада из логора »Јоже Влаховић« са 171 бригадистом. Градилиште Студентском града.

— 12 јула, Вршачка средњошколска бригада из логора »Франц Розман-Стане« (209 омладинаца).

— 30 јула, Жичка бригада из логора »Јоже Влаховић«. Градилиште студентски град.

— 20 августа, Друга копаоничка бригада из логора »Јоже Влаховић«. Градилиште Студентског града.

— 1 септембра, Друга милешевска бригада из логора »Милован Миловановић«. Градилиште предузећа »Ибар—Ушће« — рад на истовару материјала из шлепова, сепарацији шљунка, дробилици и централном магацину.

— 20 септембра, Четврта карловачка бригада из логора »Франц Розман-Стане«. Градилиште станбене колоније у Црнопоточној улици.

— 12 октобра, Трећа љубишко-трнавска из логора »Јоже Влаховић« од 149 омладинаца. Радила на транспорту материјала.

— 22 октобра, Друга заплањска из логора »Франц Розман-Стане«. Градилиште станбене колоније у Црнопоточној улици.

— Према подацима листа *Борба*, и Друга беличка бригада била је носилац заставице Главног штаба.

⁶¹ Према не сасвим потпуним подацима у 1950 години освојиле су прелазну заставицу штаба логора следеће бригаде:

— у омладинском логору »Милован Миловановић-Луне«; Друга новосадска, Прва равничка средњошколска, Друга поречка сеоска, Друга поречка по други пут, Мионичка, Горњоморавска, Друга ваљевска;

— у омладинском логору »Јоже Влаховић«: Прва жичка, Друга титово-ужичка, Прва сјеничка, Друга левачка, Неготинска, Истарска »Антонио Бонифаћио«, Дежевска;

— у омладинском логору »Франц Розман-Стане«: Прва заплањска, Прва вршачка средњошколска, Зрењанинска, Заплањска, Подгорска, Обласна нишка, Параћинска, Друга заплањска;

— у омладинском логору »Будо Томовић«: Прва моравичка »Милинко Кушић«, Прва моравичка по други пут, Љубишко-трнавска, Неродимска, Друга азбуковачка, Таковска, Моравско-алексиначка, Пета десноточка.

⁶² Омладина број 90, од 1 августа 1950 године.

⁶³ Билтен број 42, од 3 јула 1950 године.

⁶⁴ Билтен број 43, од 7 јула 1950 године.

⁶⁵ Омладина број 112, од 21 септембра 1950 године.

⁶⁶ У 1950 години омладинске радне бригаде радиле су на следећим објектима у Београду: гаража на Звездари, станбено насеље на Карабурми, станбено насеље у Црнопоточној улици, станбене зграде на Миријевском путу, Дом синдиката, палата »Југословенске књиге«, палата »Борбе«, Претседништво владе Народне

Републике Србије, Централни комитет народне омладине Југославије (сада хотел „Метропол“), зграда „Геокарте“, палата „Делини“ у Кнез Михаиловој улици, два спрата на Техничкој великој школи, Галерија фресака, зграде на Кружном путу, зграде на Бањици, станбени блок у улици Алексе Ненадовића, објекти у болничком кругу, Гинеколошка клиника Летња позорница у Топчидеру, уређење Калемегдана, реконструкција Булеvara Црвене армије (сада Булевар Револуције), Филмски град у Кошутњаку, стадион спортског друштва и купатило „Нови Београд“, објекти у Панчевачком Риту, Ветеринарски и Економски факултет.

На Новом Београду бригаде су радиле на Студентском граду, станбеном насељу, хотелу, Претседништву, Шумском факултету (према измењеној намени, сада је то Антитуберкулозна болница на Бежанској коси), Техникуму, обалоутврди Дунава и багерима.

⁶⁷ Омладина број 109, од 14 септембра 1950 године.

⁶⁸ Билтен број 85, од 5 новембра 1950 године.

⁶⁹ Омладина број 133, од 9 новембра 1950 године.

⁷⁰ Више пута ударне биле су следеће бригаде:

шест пута: Прва заглањска, Десета жичка, Сјеничка, Копаоничка, Неготинска, Азбуковачка, Осамнаеста одачка;

пет пута: Одачка, Љишка, Рачанска, Прва поречка, Љубићко-трнавска, Бевђелиска, Параћинска, Трећа обласна нишка, Љишка, Косјерићка, Милешевска, Ситничка, Трећа карловачка, Тридесет прва далматинска, Тридесет друга далматинска, Дванаеста таковска, Шеста војвођанска; Пета деспотовачка;

четири пута: Трећа далматинска, Тамишка, Подгорска, Жупска, Прелошка, Косаничка, Друга далматинска, Ресавска, Лесковачка, Суботичка, Трстеничка, Босанско-граховачка, Истарска, Опленачка, Јужноморавска, Левачка, Подунавска, Подујевска, Топличка, Ораховачка, Прва титовоужичка, Посаво-тамнавска, Крајинска, Горњоморавска, Подгорска, Мионичка, »Антонио Бонифаџио«, Четврта карловачка, Седма војвођанска, Борска, Гра-

чаничка, Друга републичка македонска, Тридесета далматинска, Трећа обласна осјечка, Дреничка, Мионичка, Нишка, Бурђевачка, Седма рађевска, Пета обласна загребачка, Друга заглањска, Величка, Четврта обласна осјечка, Пета обласна осјечка, Орашачка, Каменичка, Вучитрска, Дежевска, Љубићко-трнавска, Пожешка, Левачка.

⁷¹ Градилишни комитет Комунистичке партије Србије формиран је априла 1948 године. Отада па све до краја радне акције његов је секретар био Богдан Радишић. Остали чланови биро-а били су: Стојан Свиларић (краће време на почетку акције), Мате Кљајић, Миле Вујатовић, Батрић Јовановић, Слободан Босиљчић, Стаменко Јованић, Петко Делић, Милош Станисављевић, Љубинко Пантелић, Аца Кнежевић. Априла месеца 1950 године било је формирано Повереништво за десети рејон, а прва изборна конференција за Рејонски комитет одржана је у јесен 1950 године.

⁷² Састав главних штабова на изградњи Београда био је следећи:

у 1948 години — командант Слободан Босиљчић, а прва два месеца Божидар Михаиловић, заменик команданта Стева Папић, руководиоца агитације и пропаганде Жика Јакић, кадровик Антон Колар, руководиоца фискултуре Стеван Миксић, руководиоца предвојничке обуке капетан Коста Стојановић;

у 1949 години — командант Слободан Босиљчић, заменик команданта Воја Црњански, руководиоца агитације и пропаганде Јанко Кликовац, кадровик Ђура Совиљ, руководиоца фискултуре Мија Јовановић;

у 1950 години — командант Мирољуб Лазаревић, заменик команданта Воја Црњански, руководиоца агитације и пропаганде Љубица Радојковић, кадровик Стеван Ђорђевић, руководиоца фискултуре Радослав Берић.

⁷³ Омладина број 30, од 13 марта 1949 године.

⁷⁴ Нови Београд број 17, од 7 августа 1948 године.

⁷⁵ Омладина број 30, од 13 марта 1949 године, и извештај Главног штаба омладинских радних бригада за ту годину.

⁷⁶ Нови Београд број 34, од 4 децембра 1949 године.

LES BRIGADES DES JEUNES TRAVAILLANT À LA CONSTRUCTION DE BELGRADE

LJ. RADOJKOVIĆ

C'est en 1947 que la Jeunesse Populaire de Yougoslavie a commencé la construction du Nouveau Belgrade. En octobre, les cinq premières brigades ont fait les travaux préparatifs. A cette époque ce fut un terrain désert et marécageux s'étendant entre Belgrade et Zemun ceint par la rive gauche de la Save et par la rive droite du Danube, couvert d'herbes éparses et de quelques buissons rabougris dans du sable.

Les travaux ont duré trois ans et, durant cette période, 904 brigades y ont pris part, dont 853 furent proclamées brigades de choc. Sur les 142.389 jeunes, 45.776 ont reçu des diplômes, tandis que 21.882 eurent le titre de travailleurs de choc.

En territoire du Nouveau Belgrade, les bâtiments du Conseil Exécutif Fédéral et d'un hôtel furent construits jusqu'à la toiture, ainsi que 40 maisons d'habitation, tandis que 128 maisons à un étage servant d'habitations ouvrières furent achevées aussi bien que la grande Maison de la Culture, l'Ecole Technique ouvrière, abritant actuellement l'Hôpital antituberculeux à Bežaniska Kosa et la Cité Universitaire. Auparavant tout cet espace fut recouvert d'une couche de sable de 3 mètres, de haut, des digues longeant le Danube furent construites et de nombreux arbres plantés.

En plus de ces travaux de construction en territoire du Nouveau Belgrade, les brigades travaillaient aussi, au cours des deux dernières années, à la reconstruction du vieux quartier de la ville.

Elles y ont élevé quatre grands quartiers d'habitations en territoire de la ville, 12 grands immeubles résidentiels et 16 immeubles importants au centre. Elles ont travaillé également à la construction d'un grand et d'un petit stades ainsi que des terrains de jeux et de sports au bord de la Save. Elles ont participé à la reconstruction du parc de Kalemegdan, à la reconstruction ou à l'aménagement de 9 rues, tandis que, dans le marais de Pančevo, ces brigades ont construit 736 divers bâtiments — habitations, immeubles administratifs ou servant à l'économie.

Bien que ces travaux aient été d'un tout autre genre en comparaison avec les lignes de chemin de fer construites par les brigades des jeunes, l'élan des jeunes et l'attachement au pays les ont aidés à surmonter les problèmes de la construction. D'ailleurs, ces problèmes n'étaient pas simples. Au lieu de creuser des fondations, les brigades eurent à élever le sol de deux ou trois mètres en le couvrant de sable du Danube, tandis que les bâtiments reposent sur pilotis reliés entre eux par du béton armé.

Etant donné que la majorité des travaux se déroulait dans un espace restreint, que leur exécution dans les délais prévus était rigoureusement enchaînée, que les brigades étaient divisées en groupes plus ou moins restreints, subordonnés à des ouvriers qualifiés, le travail exigeait une organisation impeccable pour pouvoir être efficace. Bien que le problème d'organisation fut un problème permanent pendant toute la durée des travaux, des expériences ont été rapidement acquises et des résultats toujours meilleurs réalisés. Divers concours y ont considérablement contribué, tels que, par exemple, les compétitions en l'honneur du 1-er mai, de l'anniversaire du Maréchal Tito, du Vème Congrès du Parti Communiste de Yougoslavie, du IVème Congrès de l'Union de la Jeunesse communiste de Yougoslavie, de l'anniversaire du Vème Congrès, ainsi que des compétitions en vue de la réalisation du plan annuel, etc...

L'année 1949 fut particulièrement dure. Le plan annuel était d'une importance particulière et, bien qu'il fut dépassé en quantité, les résultats effectifs n'étaient pas réalisés. En novembre et en décembre, des brigades d'étudiants revinrent répondant à l'appel du Parti, et au prix de grands efforts et grâce à leur abnégation réussirent à contribuer efficacement à l'achèvement des travaux.

La bonne marche des travaux fut sérieusement entravée par le manque d'ouvriers qualifiés. On entreprit donc audacieusement la formation des jeunes en leur confiant des tâches d'ouvriers semi-qualifiés. Les brigades d'étudiants et de lycéens commen-

cèrent les premières et les brigades de paysans suivirent l'exemple.

Toutefois, les résultats les plus importants ne sont pas exprimés en énumérant les bâtiments construits, mais par des résultats sur le plan éducatif réalisés par la jeunesse. Cette action de travail fut une vraie grande école, une école où la jeunesse apprenait spontanément l'héroïsme, l'abnégation, où elle comprenait enfin la puissance des efforts conjugués, où elle se transformait en édificateur conscient du socialisme. La jeunesse est restée fermement sur les positions politiques du Parti Communiste de Yougoslavie et confirmé son attitude par ses efforts de travail et par des résultats enviables.

La vie culturelle de la jeunesse fut très riche et très variée. Chaque brigade avait d'habitude plusieurs sections d'amateurs des arts. On comptait ainsi dans le cadre de cette action plus de 200 chorales, environ 250 groupes folkloriques, près de 100 groupes de théâtre, une trentaine de cercles littéraires et autant de cercles des beaux-arts. Malheureusement, ces données sont incomplètes, car toutes les archives sur cette action ont été détruites et la source de renseignements de cet article sont des journaux de la jeunesse. Dans le cadre des festivals — huit festivals en trois ans — 16.729 jeunes y ont pris part.

Les loisirs de la jeunesse étaient aussi très variés. Tout d'abord il y avait des soirées avec des spectacles, des soirées de danse tous les jours, des excursions, des représentations cinématographiques une fois par semaine ou une fois tous les dix jours, parfois du théâtre ou bien la visite des institutions culturelles ou artistiques où de grands artistes aux brigades. La vie de la jeunesse y était gaie, accompagnée de chansons qui suivaient tout — les succès aux chantiers, les événements politiques, les loisirs ou le repos.

Cette grande école de la jeunesse a peut-être trouvé sa meilleure expression dans de nombreux cours: à partir de ceux pour illettrés, qui ont groupé 10.230 jeunes des deux sexes, jusqu'aux différents cours de culture générale: ceux pour les dirigeants des cours pour illettrés, sur l'art dramatique, sur l'organisation des bibliothèques à la campagne, sur les sports, les techniques, notamment pour opérateurs de cinéma, ensuite des cours agricoles qui ont eu plus de 18.000 auditeurs. Des cours techniques qui ont formé 3.800

jeunes des deux sexes et, durant l'hiver, encore 4.200 jeunes sont devenus ainsi des ouvriers semi-qualifiés ou qualifiés. Ainsi donc, à l'époque de la construction intense dans le pays entier, époque où tout ouvrier qualifié représentait un trésor sans prix qu'il était presque impossible d'obtenir du dehors, une classe ouvrière capable de construire le Nouveau Belgrade s'est rapidement formée.

Une fois tous les deux jours des conférences, au choix des jeunes, ont été organisées dans les brigades. En ajoutant les informations politiques hebdomadaires, leur total était de 11.500. Les jeunes recevaient régulièrement la presse quotidienne, tandis que des bibliothèques bien aménagées ont pu répondre aux demandes de nombreux lecteurs.

La vie sportive des jeunes était également très intense et représentait aussi bien une bonne école que les loisirs préférés de la jeunesse. Cette vie avait ses formes déjà établies: exercices tous les matins et leçons de culture physique générale deux fois par semaine. Ces exercices formaient les jeunes pour qu'ils puissent physiquement supporter le travail au chantier, d'une part, et maîtriser les éléments de divers sports, d'autre part. En outre chaque groupe de brigades organisait de nombreuses compétitions et championnats. Environ 700.000 jeunes ont participé à près de 150.000 compétitions de ce genre, tandis que 250.000 jeunes ont pris part aux 2.200 championnats d'athlétisme populaire. Environ 23.000 jeunes ont participé dans les crosscountry. Sept grands meetings sportifs avec 46.500 participants ont été organisés.

Le nombre de jeunes dans une brigade variait entre 100 et 250. Exceptionnellement, il était au-dessus ou au-dessous de ces chiffres. Le plus souvent les brigades étaient de 150 jeunes. Chaque brigade passait deux mois au chantier, ce qui représentait la durée d'une relève, mais à partir de 1949 les brigades d'étudiants et de lycéens ne travaillaient qu'un mois.

Les brigades étaient installées dans deux camps dans le Nouveau Belgrade, ensuite dans deux camps dans la vieille ville et dans un camp du Marais de Pančevo. Le plus souvent chaque brigade avait sa baraque. Autor de la baraque se trouvait l'espace libre avec le mât pour le drapeau de la brigade.

Le drapeau était hissé le matin et descendu le soir par le meilleur travailleur de la journée. Un camp groupait de 2.000 à 11.000 jeunes. Il n'était pas très simple de maintenir une bonne hygiène dans ces conditions. Mais le service sanitaire a fonctionné impeccablement — orienté vers la médecine préventive, de sorte qu'il n'y eut pas de maladies au cours des travaux ni aucune trace d'épidémie.

La nourriture était bonne, sans que la cuisine, pour autant, fut sans défaut, de sorte que, si elle ne laissait pas à désirer en quantité, sa qualité était souvent peu satisfaisante. Durant ces deux mois de travaux, les jeunes portaient des vêtements de travail ainsi que des chaussures qu'ils recevaient au chantier, tandis qu'avec les premiers jours de l'automne ils recevaient aussi des vêtements chauds et des capotes.

Avec les chemins de fer de la jeunesse et l'autoroute »Fraternité-Unité«, ce fut une des plus grandes actions de la Jeunesse Populaire de Yougoslavie et elle représente un chapitre important, aussi bien de l'histoire de Belgrade, que de celle de la jeunesse yougoslave.

Illustrations dans le texte:

- Fig. 1 — Le chantier de la 2-ème brigade de Zupa-Morava en novembre 1947.
- Fig. 2 — Le transport des matériaux représentait un pourcentage important des travaux des jeunes.
- Fig. 3 — En 1948 ce n'était plus un terrain vague. La construction de la Présidence Conseil (aujourd'hui Conseil Exécutif Fédéral).
- Fig. 4 — Des brigades partent au chantier.
- Fig. 5 — Les sports étaient des loisirs préférés des jeunes.
- Fig. 6 — Du premier au dernier jour on travaillait à la digue longeant la rive du Danube.
- Fig. 7 — En avril 1949 commença la construction des 40 immeubles à 5 étages du quartier d'habitation du Nouveau Belgrade. En trois ans toute une ville y fut construite.
- Fig. 8 — Les pavillons de la Cité Universitaire construits.
- Fig. 9 — Sous le soleil brûlant de la plaine du Banat les brigades ont construit 736 immeubles administratifs, d'habitation ou bien agricoles dans le Marais de Pančevo rendant ainsi possible le travail de l'entreprise agricole — fournisseur principal en denrées alimentaires de Belgrade.
- Fig. 10 — Un répit au chantier était toujours agréable. Les jeunes filles de la brigade de Valjevo durant une halte au chantier de la Cité Universitaire.
- Fig. 11 — Le plus grand hôtel de Belgrade — »Metropole« — (destiné tout d'abord au Comité Central de la Jeunesse Populaire) — est l'oeuvre des jeunes.
- Fig. 12 — Préparatifs pour le festival du groupe »Budo Tomović«. Le groupe folklorique de la brigade de Vranje.
- Fig. 13 — Le Boulevard de la Révolution (à l'époque de l'Armée Rouge) n'a pris cette physionomie digne d'une ville moderne que grâce à la reconstruction faite par les jeunes en 1950.
- Fig. 14 — Lecture en groupe.
- Fig. 15 — Les jeunes filles de la 18ème brigade d'Odžaci à la construction de la Cinécité à Košutnjak.
- Fig. 16 — La réunion du groupe analysait les résultats, les défauts et cherchait une solution aux problèmes. La brigade des lycéens de Čačak »Franc Rozman-Stane« en juillet 1950.
- Fig. 17 — Le bâtiment du Conseil Exécutif Fédéral en 1958. L'aile face à Belgrade.